

Campus Helsingborg

Lunds Universitet/Kristianstad Högskola

Läraryrket/ÄHIB51, C-uppsats

Seminarieledare: Marie-Louise Rodén & Henrik Rosengren

Januari 2016

En bricka i det stora spelet

En studie av fyra svenska tidningars rapportering av folkmordet i Kambodja
under januari 1979

Uppsatsförfattare: Emma Persson

Handledare: Klas-Göran Karlsson

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
2. Syfte och frågeställning.....	4
3. Tidningar som undersökts.....	5
4. Tidigare forskning.....	7
5. Källmaterial och avgränsningar.....	12
6. Teori och Metod.....	13
7. Bakgrund.....	15
8. Tidningarnas nyckelbegrepp.....	20
8.1. Vad hände?.....	20
8.2. Pol Pot.....	23
8.3. Vietnam.....	26
8.4. Prins Sihanouk.....	29
8.5. Kommunism.....	32
8.6. Folkmord.....	35
9. Diskussion och Resultat.....	38
10. Förslag på vidare forskning.....	40
11. Källor och litteratur.....	42
11.1. Tidningsartiklar.....	42
11.2. Litteratur.....	43
11.3. Internet.....	44

1. Inledning

Denna uppsats kommer främst att handla om svenska dagstidningars bild och rapportering av Pol Pot-regimen och dess terror med utgångspunkt i Phnom Penhs fall i januari 1979.

Undersökningen kommer huvudsakligen att behandla fyra svenska tidningar, alla med olika politisk inriktning, och undersöka hur dessa väljer sitt material samt hur detta vinklas för att spegla tidningens egna politiska agenda.

Just valet av Pol Pot-regimen och det resulterande folkmordet är anser jag vara intressant då det är en händelse som, liksom många andra terrorregimer och massmord, hamnat i skuggan av Förintelsen. Det är en del av 1900-talets historia som det inte talas särskilt mycket om, även om Forum för levande historia nu har inkluderat Kambodja i sin informationskampanj om brott mot mänskligheten under kommunistiska regimer. Dock kommer valet att studera svenska dagstidningar förhoppningsvis att ge en uppfattning om det samtida politiska klimatet, även om materialet inte är stort nog för att ge en kvantitativ bild av opinionen kring Kambodja under perioden.

Att observera och bilda sig en uppfattning om händelser i världen genom att läsa dagstidningar är förmodligen ett av de vanligaste sätten för kunskapsinhämtning bland ”vanligt folk”. Tidningar är dock skrivna av människor med egna tolkningar och egen politisk agenda och filosofi. Detta speglar naturligtvis analysen av alla händelser som rapporteras. Hur medier med uttalad politisk tillhörighet uppfattar exempelvis krig eller katastrofer och hur de väljer att rapportera dem påverkar därför läsarens bild av verkligheten. Terrorregimer och folkmord är ett sådant område där politisk ideologi starkt påverkar nyhetsrapporteringens innehåll och vinkling. Under Pol Pots styre av (det på den tiden kallade) Demokratiska Kampuchea mördades upp till ca 1.5 miljoner människor på 4 år, allt medan västerländsk media inte hade tillträde till landet och kanske just därför inte heller rapporterade särskilt mycket om övergreppen, trots deras enorma omfattning. Kampuchea var dock inte helt stängt för utomstående och bl.a. svenska medlemmar ur Vänskapsföreningen Sverige-Kampuchea besökte landet 1978. Det intressanta med detta besök var att ingen av de medverkande rapporterade något om varken terror, svält eller folkmord. Hur detta var möjligt förtäljer inte historien men debatten hemma i Sverige blommade upp kraftigt efter Pol Potregimens fall 1979. För undersökningens skull blir just Pol Pots Kambodja det objekt utifrån vilket de svenska medierna studeras, då händelseutvecklingen runt de Röda Khmerernas fall kan ge en bild av hur svensk media ställde sig i frågor på global nivå under Kalla Krigets tid.

2. Syfte och frågeställning

Under Pol Pots och de Röda Khmerernas regeringstid 1975-1979 beräknas det att mellan 10 och 25 % av landets invånare dog, motsvarande mellan 740 000 och 2 miljoner människor som föll offer för de Röda Khmerernas avrättningar och svältkampanjer. Medias rapportering var relativt liten då utländska journalister nekades inträde i landet under Pol Pots regim. Samtidigt närvarades, i Sverige, många av de rapporter som vittnade om enorm misär och förföljelse.

Syftet med denna undersökning är att kvalitativt undersöka fyra olika svenska tidningar, med olika politisk ideologi, för att se vilken bild av situationen i Kambodja som gavs vid samma tidpunkt i Sverige. Tidsramen för undersökningen är vald med utgångspunkt från Vietnams inblandning i konflikten och den mediatäckningen som genererades i dessa fyra svenska tidningar under ca en och en halv vecka. Startpunkten för tidningsundersökningarna är den 7 januari 1979, samma dag som Phnom Penh befriades av vietnamesiska styrkor, och sträcker sig framåt i rapporteringen till den 16 januari samma år. Avgränsningen på 10 dagar har gjorts för att materialets omfattning inte ska bli allt för omfattande. Denna avgränsning har dock också gjorts med anledning att nyhetsrapporteringen kring Kambodja troligtvis var mer omfattande under perioden för Pol Pot-regimens fall än den t.ex. var bara några veckor innan. Valet att fokusera på Pol Pot-regimens och folk mordets slutfas, istället för inledning, har gjorts med anledning att se Kambodja ur perspektivet Kalla Kriget och de resulterande spänningarna mellan Sovjetunionen, Kina och USA.

Vidare är syftet med undersökningen att kvalitativt granska tidningarnas täckning av händelsen samt att analysera vilka argument som tas upp om bakgrunden till situationen. Eftersom de svenska tidningarna är utvalda efter politisk färg kommer analysen även göras utifrån politiskt tendens, i skuggan av Kalla Kriget och den resulterande terrorbalansen, vilket kan ge en intressant bild av det politiska klimatet vid tidpunkten. Metoden för att bearbeta de utvalda tidningarnas rapportering kommer att vara kvalitativt analytisk då intresseområdet för studien är att undersöka om politisk tendens påverkar hur, och i vilken omfattning, politiskt laddade händelser beskrivs i svensk dagspress.

Frågeställningarna som är centrala för undersökningen är således följande:

- Vad skrivs i svenska dagstidningar om händelserna och folkmordet i Kambodja under perioden 7/1-1979 till 16/1-1979?
- Vilka argument lyfter respektive tidning fram som orsaken/orsakerna till situationen i Kambodja?
- På vilket sätt yttrar sig tidningarnas politiska ideologi i rapporteringen av händelserna i Kambodja?

3. Tidningar som undersökts

- Arbetet – Dagstidning, Socialdemokratisk.
- Expressen – Kvällstidning, Liberal.
- Norrskensflamman (numera Flamman) – Dagstidning, Kommunistisk (Moskvatrogen).
- Svenska Dagbladet – Dagstidning, obunden Moderat.

Den Malmöbaserade tidningen *Arbetet* var en av Sydsveriges största tidningar och var redan på 1950-talet ekonomiskt oberoende av LO:s tidningsfond. Den var även en av socialdemokraternas ledande tidningar och spelade därför en viktig roll som åsiktbildare även på det politiska planet.¹ Den användes dessutom långt utanför Skånes gränser och var bl.a. ett medium för socialdemokratiska samhälls- och kulturdebattörer. *Arbetet* var länge helt bunden till det socialdemokratiska partiet och ansåg därför vara partiets officiella organ. Den hade därför svårt att nå ut och locka läsare utanför arbetarrörelsen. Partibundenheten, tillsammans med att tidningen stämplats som tråkig, gjorde att en förändring var nödvändig. Dock moderniserades tidningen på 1960-talet för att locka en yngre publik, utan att nödvändigtvis förlora det politiska engagemanget.² *Arbetet* kommer i denna undersökning representera den socialdemokratiska nyhetsrapporteringen och dess relativt neutrala inställning till händelserna i Kambodja. Tidningen är socialistisk men är inte en av de mer aggressiva på vänsterskalan utan bör hålla en mer neutral ton i rapporteringen, möjligtvis för att locka fler prenumeranter.

Kvällstidningen *Expressen* blev under slutet av 1950-talet en av Sveriges största tidskrifter och gick under chefredaktören Ivar Harries ledning från att vara Socialdemokratiskt inriktad

---

¹ Engblom, Lars-Åke. *Jämnare i Malmö* i Gustafsson, Karl Erik & Rydén, Per (red.) *Den svenska pressens historia IV Bland andra massmedier (efter 1945)*. Ekerlids förlag, Västervik 2002. S. 104.

² Engblom. 2002. S. 174.

till att allt mer följa Folkpartiets politiska linje under 1960-talet.³ Under början av 1960-talet gjordes även en del förändringar på *Expressen*, tidningen fick t.ex. en omsorgsfullare layout och bilder tog en allt större plats.⁴

År 1976 tydliggjordes *Expressens* politiska inriktning då den hyllade valsegern för borgerligheten i riksdagsvalet. Tidningen blev efter det i närmsta ett borgerligt partiorgan, vilket yttrade sig negativt i form av upplageförluster som inte skulle komma att hämta sig förrän det borgerliga förlustvalet 1982.⁵ För undersökningens skull har en liberal kvällstidning inkluderats för att på så sätt ge en helhetsbild av det svenska politiska läget. Tidningen, pga. sin status som kvällstidning, är mer benägen att använda starka ord och fler bilder i sin rapportering då kvällstidningar säljer på rubriker. Hypotesen är att *Expressen* bör stå för en relativt anti-kommunistisk retorik då tidningen, i sin historia, har uppvisat tendenser att stödja en mer borgerlig politik.

Under 1960-talet splittrades den svenska kommunistiska rörelsen SKP i tre riktningar. Tidningen *Norrskensflamman* tillhörde de traditionalister som fortsatte att följa den marxist-leninistiska Moskvakommunismen, sedan fanns det modernister som ville dra politiken i en allmänt obunden vänstersocialistisk riktning. Den tredje vägen var de som helt tog avstånd från Sovjetunionen för att istället närma sig Kina och maoismen. Modernisterna gick segrande ur striden 1967 och SKP bytte namn till vänsterpartiet kommunisterna, VKP. Den kommunistiska tidningen *Norrskensflamman* tillhörde den förstnämnda riktningen, traditionalisterna, och agerade som dessas officiella nyhetsorgan, något som blev tydligt efter partikongressen 1969 då dessa lyckades sätta in dödsstöten för modernisternas tidning *Tidssignal*.⁶ Traditionalisternas och *Norrskensflamman*'s seger ledde senare till *Tidssignal*'s nedläggning.

Konflikterna, bl.a. om inställningen till *Norrskensflamman*, mellan traditionalister och modernister blev tillslut så omfattande att VKP splittrades och Arbetarpartiet kommunisterna, AKP, bildades med *Norrskensflamman* som organ 1977.⁷ *Norrskensflamman* är inte en av de största kommunistiska tidningarna och har inte en nationell spridning. Dock har valet gjorts

---

³ Engblom. 2002. S. 180.

⁴ Jonsson, Sverker. *Tv förändrar världen (1958-1975)* i Gustafsson, Karl Erik & Rydén, Per (red.) *Den svenska pressens historia IV Bland andra massmedier (efter 1945)*. Ekerlids förlag, Västervik 2002. S. 181.

⁵ Gustafsson, Karl Erik. *I datorernas värld (efter 1975)* i Gustafsson, Karl Erik & Rydén, Per (red.) *Den svenska pressens historia IV Bland andra massmedier (efter 1945)*. Ekerlids förlag, Västervik 2002. S. 254.

⁶ Engblom. 2002. S. 214.

⁷ Engblom. 2002. S. 214.

att inkludera tidningen i denna undersökning pga. *Norrskensflamman*s starka lojalitet till Moskva. Just spänningarna mellan Sovjetunionen, Kina och USA är centralt för denna undersökning och tidningens utpräglade politiska tillhörighet gör den därför till en lämplig källa. Det är därför också troligt att tidningen kommer att föra en stark pro-kommunistisk retorik och att öppet stödja Moskva och Vietnam samt att de i frågor om spänningar mellan stormakterna kommer att ta Sovjetunionens parti.

Tidskriften *Svenska Dagbladet* konkurrerade länge med både *Stockholms-Tidningen* och *Dagens Nyheter* om att vara den största borgerliga tidningen i Stockholm, men gick om den förstnämnda i mitten av 1960-talet.⁸ Tidningen var starkt sammanknuten med *Dagens Nyheter* och var därför inblandad i den politiska maktkampen under 1960-talet. Kritik mot *Svenska Dagbladet* bestod av anklagelser att tidningen varit allt för lojal mot högerpartiet (som sedan 1969 varit moderata samlingspartiet), något som inte låg i linje med samarbetet med *Dagens Nyheter*.⁹

Det var dock inte förrän 1977 som *Svenska Dagbladet* ändrade sin politiska betäckning från ”moderat” till ”obunden moderat”, något som inte mottogs väl av moderata politiker som ansåg att en brytning med politiska partier inte var nödvändiga.¹⁰ Tidningens relevans för den kommande undersökningen blir självklar då den representerar den politiska högerskalan. *Svenska Dagbladet* var vid tidpunkten för Pol Pot-regimens fall en av Sveriges största moderata tidningar. Den var även USA-vänligt inställd, något som i relation till de socialistiska tidningar undersökningen innehåller, kommer att skapa ett utmärkt medel för komparation tidskrifterna emellan. Hypotesen blir följaktligen sådan att *Svenska Dagbladet* bör ställa sig negativt till den vietnamesiska inblandningen i Kambodja samt att den vid rapportering rörande konflikter stormakterna emellan bör ställa sig på den amerikanska sidan och fördöma de båda kommunistiska länderna Sovjetunionen och Kina.

4. Tidigare forskning

”Att skriva är också att tiga”. Kristina Falk¹¹

Falks uppsats syftar till att undersöka vilka källor tidningarna *Dagens Nyheter* och *New York Times* använt sig av i sin nyhetsrapportering av två händelser i Kambodja under Pol Pots styre

---

⁸ Jonsson. 2002. S. 157.

⁹ Jonsson. 2002. S. 164.

¹⁰ Gustafsson. 2002. S. 267.

¹¹ Falk, Kristina. *Att skriva är också att tiga*. Södertörns högskola, Institutionen för kommunikation, medier och IT. Journalistik, Kandidatuppsats, VT 2012.

på 1970-talet. Den är därför den närmaste tidigare forskningen på mitt undersökningsområde rörande mediebilderna av Pol Pots Kambodja. Hypoteserna för de båda undersökningarna har också likartade utgångspunkter. De skiljer sig dock åt på så sätt att Falk har studerat tidningarnas källor medan min undersökning syftar till att se de undersökta svenska tidningarnas politiska tendens genom deras argument. Därför skulle det kunna sägas att min undersökning ger en breddning av forskningen kring mediabilden av Pol Pots Kambodja.

De två händelser Falk valt att undersöka är de röda Khmerernas intåg i Phnom Penh den 17 april 1975 och Vietnams invasion av Kambodja 7 januari 1979. Hon intresserar sig vidare för vilka källor tidningarna använt då Kambodja under Pol Pot var helt avstängt från omvärlden och dess journalister och kommer fram till att en stor del av rapporteringen bygger på rykten och skrönor. Falk kommer även fram till att tidningarnas vinklingar skiljer sig åt i form av orosmoment där *New York Times* främst talar om förskjutningar i maktbalansen och Kalla Kriget medan den svenska *Dagens Nyheter* fokuserar på svensk biståndspolitik. Det förstnämnda orosmomentet som Falk nämner, förskjutningar av maktbalansen, är ett område som även figurerar i min undersökning, dock har jag dessutom också kommit fram till delvis andra resultat rörande Kalla Krigets maktbalans.

Falk använder huvudsakligen två teorier i sin uppsats varav den första är *Orientalism* av Edward W. Said som analyserar västerlandets relation till orienten i formen av ”vi och de”. Said skriver, enligt Falk, om hur västerlandet skapat normer och akademiska diskurser för framställandet av både orienten och väst. Falk använder denna teori i relation till Peter Fröding Idlings bok *Pol Pots leende*, där han beskriver hur den omedvetna indelningen av människor i ”vi och de” gjorde att man i väst kunde distansera sig från lidandet i Kambodja.¹²

Den andra teori som Falk använder sig av är Judith Butlers *Krigets ramar- när blir livet sörjbart*. Här talar Butler, enligt Falk, om de maktstrukturer som dikterar när ett liv blir värt att sörja. Hon menar vidare att erkännandet är att man begriper att ett liv är värdigt men samtidigt att det är samhällsnormerna som dikterar huruvida det livet är värt att skydda och sörja är föränderliga över tid.¹³

---

¹² Falk. 2012. S 9.

¹³ Falk. 2012. S. 10.

”Vietnamkrigen 1880-1980”. Marco Smedberg¹⁴

Boken behandlar den del av Asien som fransmännen fram till 1954 kallade Franska Indokina och skriver därför inte enbart, eller särskilt omfattande, om Kambodjas historia under 1900-talet. Fokus för författaren ligger på det som idag är Vietnam och hur konflikterna utvecklades och förflöt under 1900-talet, från kolonialismens intåg till de slutliga väpnade konflikterna i området på 1980-talet. Även om Smedbergs fokus ligger på det som idag är Vietnam skriver han dock genomgående om Kambodja och Laos som sidokapitel för att belysa den parallella utvecklingen i Vietnams grannländer.

Smedberg är främst militärhistoriker och ger därför också en militärhistoriskt vinklad återberättelse av de röda Khmerernas övertagande av Kambodja samt senare en liknade beskrivning av Vietnams inblandning i konflikten 1977-79, vilket ger en möjlighet att ge en bild av det, som vi i efterhand vet, var de verkliga militära läget i kontrast till vad tidningarna rapporterade vid den aktuella tidpunkten. Han lägger inte mycket tid på att diskutera folkets levnadsvillkor inne i de röda Khmerernas Kambodja, men förklarar istället hur det var möjligt för Pol Pot att ta makten i landet genom att utnyttja det USA- och Vietnamhat som uppstod till följd av de massiva bombningar Kambodja fick utstå pga. USA:s mål att förstöra Ho Chi Minh-leden, som delvis gick genom det neutrala Kambodja.¹⁵

”Folkmordens historia”. Kristian Gerner, Klas-Göran Karlsson¹⁶

I denna bok beskriver Gerner och Karlsson 1900-talet som katastrofernas och folkmordens århundrande. Studien startar redan i början av århundradet med kolonialmakternas massakrer i Afrika och sträcker sig ända till de röda Khmerernas folkmord under 1970-talet. Gerners och Karlssons syfte är att definiera begreppet folkmord genom att jämföra händelser och definiera gemensamma mönster. Med hjälp av detta gör de sedan en analys för hur sådana händelser påverkar omvärlden i form av minnen och myter som, i sin tur, skapar möjligheter för nya konflikter.

För min undersökning kommer framförallt Gerners och Karlssons folkmordsbegrepp vara centralt. I fallet rörande Kambodja skriver Gerner och Karlsson att folkmordet måste placeras i en historisk och strukturell kontext. Den första är den franska imperialismen som präglade landet fram till 1954 när kolonialväldet officiellt upphörde. Den andra är de kommunister,

---

¹⁴ Smedberg, Marco. *Vietnamkrigen 1880-1980*. Historisk media, Lund 2008.

¹⁵ Smedberg. 2008. s. 226.

¹⁶ Gerner, Kristian. Karlsson, Klas-Göran. *Folkmordens historia*. Bokförlaget Atlantis AB, Stockholm 2011.

som studerat i Paris, vilka startade en motståndsrörelse med ideologiska rötter i stalinismen och till viss del maoismen. Från Stalin hämtades idén att rota socialismen i ett land, i de röda Khmerernas fall ett khmeriskt kungadöme och ett fördömande av allt ”främmande”, och från Mao hämtades inspiration om att en revolutionär kraft kunde få ett land att ta ett ”stort språng framåt”.¹⁷

Gerner och Karlsson skriver att händelserna i Kambodja inom forskningen ofta kallas för politicid och inte folkmord då man menar att de röda Khmerernas offer mördades pga. politiska kriterier, inte etniska. Dock menar Gerner och Karlsson att, eftersom de röda Khmererna ansåg sig vara en del av den marxist-leninistiska och maoistiska traditionen, kan man tolka morderna som folkmord då de röda Khmererna ansåg att klasstillhörigheten (och dess tillhörande politiska åsikter och aktioner) var genetisk. Det innebär då att en person t.ex. kan definieras som ”tredje generationens kapitalist” och därför dömas pga. sitt arv. Detta kallar Gerner och Karlsson som ett ”förrasligande” av klass och av klassbegreppet, vilket gör att begreppet folkmord passar in i vad FN-deklarationen avser med ett folkmord, även de som skedde på den kambodjanska khmerbefolkningen.¹⁸

”Demokratiska Kampuchea”. Martin Alm¹⁹

Detta är en text som skrivits på beställning av ”Forum för levande historia”, en statlig myndighet under Kulturdepartementet med uppdrag att ”stärka människors vilja att arbeta för alla människors lika värde” genom att informera om Förintelsen och kommunistiska regimers brott mot mänskligheten.²⁰ Syftet med detta verk är att ge en tydlig bild av de brott mot mänskligheten som begåtts av kommunistiska regimer under 1900-talet, just i denna text används exemplen Sovjetunionen, Kina och Kambodja. Alm beskriver i stora drag konflikten i Kambodja och ger läsaren en tydlig bild av bakgrunden och händelseförloppet. Samtidigt bryts texten av med bilder och vittnesmål av offer för regimens terror. Detta för att textens primära syfte är att användas i undervisning av svenska skolungdomar och vittnesmålen bidrar definitivt till elevers utveckling av empati.

Kampanjen blir intressant för min egen undersökning pga. den debatt som pågått runt den och det motstånd som den mött bl.a. i skolan av dess lärare. ”Brott mot mänskligheten under

---

¹⁷ Gerner. Karlsson. 2011. S. 232.

¹⁸ Gerner. Karlsson. 2011.s. 235.

¹⁹ Alm, Martin. *Demokratiska Kampuchea* i Forum för levande historia, *Brott mot mänskligheten under kommunistiska regimer*. 2 uppl. Västerås 2009.

²⁰ <http://www.levandehistoria.se/om-oss> (2015-12-15)

kommunistiska regimer” har fått kritik från både vänstern och skolvärlden för att vara en sorts hämndaktion mot den tidigare kampanjen ”om detta må ni berätta”, som behandlar förintelsen och högerextremismens brott mot mänskligheten. Detta ger ytterligare dimension till min egen undersökning som kommer att basera sig på politiskt vinkling av Pol Pot-regimen i Kambodja i de fyra olika svenska dagstidningar jag valt att undersöka under perioden 6/1-1979 till 16/1-1979. Jämförelsen mellan nazismens Förintelse och de folkmord som begåtts under kommunistiska regimer är ett tema som kan komma att dyka upp i tidningarnas retorik. Då kan den debatt rörande ”Brott mot mänskligheten under kommunistiska regimer” komma att bli en intressant dimension i min undersökning.

”The Pol Pot regime; race, power and genocide in Cambodia under the Khmer rouge, 1975-79”. Ben Kiernan²¹

Denna bok kommer att användas som referensverk om de röda Khmerernas behandling av Kambodjas folk under sin regeringstid 1975-79. Kiernan är universitetsprofessor i historia vid Yale University och leder lärosätets program om det kambodjanska folkmordet. I boken *The Pol Pot regime- race, power and genocide in Cambodia under the Khmer rouge, 1975-79* skriver Kiernan om de röda Khmerernas väg till makten och inleder även med en redogörelse för Kambodjas historia som koloni till Frankrike under första halvan av 1900-talet. I denna inledning presenterar Kiernan även de personer som skulle komma att bli tongivande för de grymheter som skedde i landet under 1970-talet. Kiernan skriver bl.a. om Pol Pots bakgrund som högutbildad lärare i Frankrike och även om andra akademiker som kom att bli viktiga spelare i den kambodjanska revolutionen 1975. Sedan försöker Kiernan svara på frågan varför dessa akademiker eftersträvade en bondeutopi och bedrev en häxjakt på andra med högre utbildning, vilket ledde till ett av 1900-talets mest omfattande folkmord.

Kiernans forskning kommer, som nämnt ovan, främst att användas i denna undersökning som referensverk vid den grundläggande bakgrunden till de röda Khmerernas och Pol Pots väg till makten i Kambodja. Boken lämpar sig väl för att ge en tydlig bild av Pol Pots bakgrund som person samt att den ger en inblick i situationen i Kambodja från den franska kolonialmaktens fall, ända fram till slutet av 1970-talet och Pol Pots terrorvälde över det kambodjanska folket. Denna undersökning bygger vidare på Kiernans forskning i den mån att den ger en bild av hur

---

²¹Kiernan, Ben. *The Pol Pot Regime. Race, power, and genocide in Cambodia under the Khmer rouge, 1975-79*. Yale University Press, new Haven and London 1996.

folkmordet behandlades i svensk media i januari 1979 och hur denna skildring skiljer sig från de verkliga händelserna i Kambodja.

Ben Kiernan är en av de ledande forskarna på det omdebatterade kambodjanska folkmordet och skriver bl.a. om de etniska rensningarna på det muslimska folket Cham, men även utrensningarna på vietnameser och politiska motståndare. Kiernan hävdar t.ex. att Cham-folket var prototypen för indelningen av människor i ”basmänniskor” och ”nya människor”.²²

5. Källmaterial och avgränsningar

Uppsatsen kommer att behandla de ovan nämnda svenska tidningarnas framställning av Kambodja under perioden för Demokratiska Kampuchéas fall i januari 1979. Materialet består därför av dagstidningar, vilka finns på mikrofilm som hämtats från Lunds Universitetsbibliotek. Vid biblioteket finns de flesta svenska tidskrifter, från och med januari 1979, fotograferade på mikrofilm och är tillgängliga för allmänheten. Insamlandet av materialet har varit en tidkrävande process som genomförts manuellt genom att läsa igenom alla tidningsnummer av de utvalda tidskrifterna från den avgränsade perioden.

Till denna uppsats har tidningsartiklar som på något sätt behandlar Kampuchéa tagits fram i tidningarna *Arbetet*, *Expressen*, *Norrskensflamman* och *Svenska Dagbladet* från perioden 7/1-1979 till 16/1-1979. Materialet består sammanlagt av ett tjugotal artiklar hämtat från de fyra svenska dagstidningar nämnda ovan. Detta innebär att det från varje tidskrift hämtats mellan fem och tio artiklar, alla rörande de då pågående händelserna i Kambodja.

Denna avgränsning har gjorts för att det är undersökningens hypotes att omfattningen på rapporteringen kring Kambodja under perioden för Pol Pot-regimens fall varit större och ger en mer tydlig bild av hur de utvalda tidningarna valde att argumentera för händelseutvecklingen, samt att deras ideologiska bakgrund bör göra sig tillkänna genom argumenten. Avgränsningen har även gjorts för att källmaterialets omfattning inte skulle bli för stor för själva uppsatsens omfång. Vidare kommer artiklarna att analyseras kvalitativt och med hjälp av argumentationsanalys med utgångspunkt i tidningarnas politiska riktning för att på så sätt få fram och belysa olika svenska mediabilder av händelserna i Demokratiska Kampuchéa.

---

²² Kiernan. 1996. S. 259.

6. Teori och Metod

Argumentationsanalys är det huvudsakliga angreppssätt som jag kommer att använda mig av i denna uppsats. Det innebär att språket och en rad olika påståenden kommer att vara fokus för studien. Teorin syftar till att undersöka hur olika aktörer (här de utvalda tidningarna) använder olika strategier och argument för att övertala och övertyga läsaren om aktörens ideologiska budskap. Rent praktisk innebär det att språket och språkbruket i de utvalda tidningsartiklarna kommer att analyseras för att se de olika argument de olika tidningarna använder sig av i sin rapportering om Kambodja precis efter Pol Pot-regimens fall 1979.

För att bearbeta tidningsartiklarna, som kommer att vara studieobjekt för denna undersökning, kommer en kvalitativ arbetsmetod att appliceras. Det innebär att texttolkning kommer att vara central för undersökningen och att en rad centrala begrepp kommer att utgöra underrubrikerna för tidningsanalysen. Underrubrikerna är valda efter hur ofta de förekommer i tidningarnas rapportering och behandlar ämnen som t.ex. vad tidningarna skriver om Phnom Penhs fall, Pol Pots öde, Prins Sihanouk, Vietnam roll och folkmordet. Begreppen kommer att utgöra analysens underrubriker för att på så sätt sortera tidningsartiklarna och därmed kunna analysera dessa på ett lättillgängligt sätt. Dock kommer även en komparativ metod att användas i viss mån då själva analysen är just en jämförelse mellan svenska dagstidningar med olika politisk tillhörighet. Även om komparationen inte blir uppsatsens huvudmetod är den viktig för att se var och hur tidningarna skiljer sig åt och var de är lika.

Den övergripande teori som kommer att användas är argumentationsanalys. En argumentation syftar till att försöka uppnå samtycke, alltså en form av kommunikation där sändaren (tidningen) försöker vinna mottagarens (läsarens) samtycke till en motiverad synpunkt.²³ Det innebär att analysen kommer att inledas med att söka efter tidningarnas *tes*, det som avsändaren (tidningen) argumenterar för, eller ibland emot. En tes kan urskiljas genom att den är normativ, d.v.s. värderande, eller uppmanande men den kan även vara faktuell, alltså icke-värderande.²⁴ Vidare bearbetning av texten är till för att sammanfatta flera påståenden för att öka överskådligheten. Tesen är till för att understödjas eller undergrävas av andra påståenden.

---

²³ Drotner, Kirsten. *Medier och kultur: En grundbok i medieanalys och medieteori*. Studentlitteratur, Lund 2000. S. 154.

²⁴ Bergström, Göran. Boréus, Kristina. *Textens makt och mening: Metodbok I samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Studentlitteratur AB, Lund. 2005. Andra upplagan. S. 96.

För att analysera en argumentation måste den delas upp i tre delar: *påstående/argument*, *belägg* och *berättigande*. *Påståendet/argumentet* består av det som sändaren vill att mottagaren ska acceptera eller hålla med om och kan identifieras som de ställen i texten där meningsskiljaktigheter kan uppstå. *Belägget* är sedan det som sändaren bygger sitt argument på, alltså något som både sändaren och mottagaren kan acceptera som fakta. Sist kommer berättigandet, alltså det som rättfärdigar sändarens påstående. *Berättigandet* är ofta uttalat då en förklaring av något som redan logiskt kan kopplas samman gärna uppfattas som nedlåtande av mottagaren, att sändaren känner att banaliteter måste förklaras trots att alla känner till dem.²⁵

När en text gör ett påstående är det med avsikten från avsändaren att mottagaren ska uppfatta påståendet som trovärdigt, detta för att nivån av trovärdighet på påståendet påverkar mottagarens benägenhet att acceptera det påstående som det är ett argument för. För att avgöra trovärdigheten i ett påstående och huruvida det är till för att undergräva eller stödja ett argument används i huvudsak den språkliga och logiska intuitionen, förutsatt att denna är så allmän att den kan ligga till grund för avgörandet som textens författare avsett.²⁶ Det underförstådda är också av vikt vid användning av argumentationsanalys då detta ger läsaren en kontext att ansluta sig till. Det underförstådda kan vara sådana man på logisk väg kan ansluta sig till eller något som anses vara så självklart att det inte kräver en förklaring. Det sistnämnda kan t.ex. användas av tidningar för att få läsaren (mottagaren) att uppfatta vissa sakförhållanden som självklara, vilket gör att tidningen (avsändaren) inte behöver ödsla tid på att göra påståendet trovärdigt samtidigt som de kan undvika att helt stå för en tanke.²⁷ I denna undersökning kommer därför argumentationsanalys användas för att studera hur de utvalda tidningarna *Arbetet*, *Expressen*, *Norrskensflamman* och *Svenska Dagbladet* argumenterar för att få fram sitt ideologiska och politiska budskap genom rapporteringen från Kambodja 1979.

Den andra teori som kommer att användas, i mindre omfattning, är diskursanalys. Detta innebär att framförallt språket och retoriken i tidningsartiklarna kommer att analyseras i kombination med argumentationsanalysen. Diskurs betyder ordagrant samtal och används inom samhällskunskapen för att undersöka sociala koder och all social interaktion. Därför blir språket extra viktigt då det är den gemensamma kod alla människor använder för att kommunicera och sprida normer och värderingar. Massmedier som t.ex. dagstidningar

---

²⁵ Drotner. 2000. S. 155.

²⁶ Bergström. Boréus. 2005. S. 100.

²⁷ Bergström. Boréus. 2005. S. 115-118.

använder språket på detta sätt för att forma läsarens bild av en viss händelse eller fenomen. Genom att studera språkbruket i de olika dagstidningarna kan man få en bild av den verklighetsuppfattning som artikelförfattarna representerar samt att det ger en inblick i hur journalisten själv, medvetet eller omedvetet, påverkar den politiska agendan i informationen och hur han/hon sedan sprider denna ut bland läsarna.²⁸

Den kritiska diskursanalysen kommer också att spela en roll i undersökningen då den har ideologibegreppet som teoretisk grund. Ideologi kännetecknas genom en trestegsdefinition, som förövrigt går att applicera på andra maktförhållanden som t.ex. religion. För det första kännetecknas ideologi på en tro eller övertygelse (t.ex. liberalismen), nummer två på listan är att ideologin materialiseras genom exempelvis medier och det tredje är den rituella produktionen och konsumtionen av ideologi.²⁹ Ideologi handlar om makt och att nå ut till så många människor som möjligt, nyhetsproduktion kan därför analyseras diskurskritiskt genom ovanstående kriterier pga. dessas vilja att nå ut och sprida sin version av verkligheten till allmänheten. För att få så stor spridning som möjligt försöker medier därför att ge intryck av att vara objektiva, detta för att ideologi främst fungerar då den framstår som icke-ideologisk. Nyhetsrapportering försöker alltså skapa en verklighetsuppfattning, både medvetet och omedvetet, som konsumenten kan köpa och därigenom bli en budbärare för ideologin. Den vinklade rapporteringen bidrar också till att skapa en kultur i vardagspråket som ger intrycket av att företeelser är orubbliga eller oföränderliga, vilket bidrar till att öka tidningens makt över diskursen. Vinklingen är dock ofta inte baserad på lögn utan är en kombination av pålitlig information, lösa antaganden, vetenskap, fördomar etc. vilket gör den svår att avfärda i nyhetsrapportering.³⁰

7. Bakgrund

Skapandet av det som skulle komma att bli Demokratiska Kampuchea 1975 började redan efter andra världskriget då de forna kolonialmakterna (framförallt Storbritannien och Frankrike) förlorade stora delar av sina imperium och därmed också sitt inflytande som globala stormakter. I kolonin Franska Indokina, som innehöll nuvarande Kambodja, Laos och Vietnam, blomrade motståndsrörelser mot kolonialherren Frankrike upp redan efter

---

²⁸ Bergström, Boréus. 2005. S. 305.

²⁹ Berglezov, Peter. *Kritisk diskursanalys* i Ekström, Mats. Larsson, Larsåke (red.) *Metoder för kommunikationsvetenskap*. Studentlitteratur AB, Lund 2010. S. 268.

³⁰ Berglez. 2010. S. 269-270.

krigsslutet. Redan 1945 lades grunden till det som senare skulle bli Demokratiska Kampuchea när det dåvarande Indokina enade sig under kommunismen och Ho Chi Minh för att beseгра det USA-stödda Frankrike.³¹

Efter nederlaget vid Dien Bien Phu 1954, när Frankrike dragit sig ut ur Indokina, skapades en självständighetsrörelse med en armé på ca 5000 kambodjaner stödda av Vietnam. Denna rörelse leddes av Khmer People's Revolutionary Party som grundats 1951 av Minh och Samouth.³² Ovetande hade de därmed lagt den militära och politiska grunden med vilken Pol Pot senare skulle kunna ta makten i Kambodja under 1970-talet. Nästa steg i Pol Pots väg till makten var det faktum att prins Sihanouk fortsatte förtrycket av veteranerna i det kambodjanska kommunistpartiet pga. deras tidigare samarbete med Hanoi, vilket gjorde de yngre medlemmarna allt viktigare. Det vara nämligen främst äldre medlemmar i partiet som utsattes för trakasserier medan de yngre, utbildade och privilegierade, skonades. Då det kambodjanska kommunistpartiets veteraner blev tystade stärkes de yngre medlemmarnas roll inom partiet och med sin erfarenhet av urban politik tog Pol Pot och gruppen runt honom makten över kommunistpartiet redan 1963.³³

Efter Pol Pots övertagande av det kambodjanska kommunistpartiet skedde en hel del förändringar, främst att ledarna nu gick under jord, bröt med Hanoi och skaffade sig inofficiellt stöd från prins Sihanouk. Det sistnämnda uppnåddes genom propaganda som pekade ut pro-vietnameser och dess ledare som roten till Kambodjas oroligheter. Sihanouks förtryck av de pro-vietnamesiska kommunisterna drev dem istället mot Pol Pot. En annan förändring som skedde inom partiet var att själva ledarskapet, som tidigare varit knutet till landsbygden och stöttat både buddhistiska läror och varit positiva till Vietnam, hade redan 1970 bytts ut mot franskutbildade radikala stadsbor med starka antivietnamesiska värderingar.³⁴

Oroligheterna i Indokina fram till slutet av 1970-talet var omfattande, inte bara i Kambodja. Vietnamkriget tog ny fart efter Tonkinbukten 1964 och USA:s officiella övertagande av konflikten. Stridigheterna höll sig dock inte till enbart Vietnam, utan spred sig till både Laos och Kambodja. 1970 invaderades Kambodja och under de följande åren bombades landet oerhört. Bombningarna upphörde 1973 men det hör till saken att bara mellan mars och augusti

---

³¹ Kiernan. 1996. S. 12.

³² Kiernan. 1996. S 13.

³³ Kiernan. 1996. s. 13.

³⁴ Kiernan. 1996. S. 14

1973 fällde USA drygt 257 000 ton bomber över Kambodja, vilket kan sättas i relation till de 160 000 ton konventionella bomber USA fällde över Japan under andra världskriget.³⁵ Dessa omfattande bombningar var utan tvivel en av de bidragande faktorerna till det kambodjanska kommunistpartiets frammarsch under 1970-talet. De amerikanska bombningarna av Ho Chi Minh-leden 1970-1973 gav samtidigt Pol Pot, förutom ökat inflytande bland Kambodjas folk, en anledning att likvidera de pro-vietnamesiska fraktionen i kommunistpartiet genom att hävda att Vietnam var Kambodjas olycka.³⁶

Samtidigt avsattes prins Sihanouk av den USA-stödda generalen Lon Nol, när prinsen var på en hälsokur i Frankrike. Landets nye ledare blev istället den vidskeplige och nationalistiske Lon Nol, tillsammans med Sihanouks kusin Sirik Matak, den förstnämnde var förövrigt den som försedde amerikanerna med kommunistiska bombmål under åren 1970-73. Resultatet av dessa bombningar var massiva civila förluster samt att stödet för Pol Pots kommunistparti ökade kraftigt. Statskuppen mottogs inte heller väl av landsbygdsbefolkningen, hos vilka prins Sihanouk varit ytterst populär, vilket resulterade i att stödet för Kambodjas militär och Lon Nol minskade avsevärt efter kuppen.³⁷

Efter statskuppen reste Sihanouk till Peking och arbetade därifrån med att förbättra de tidigare svala relationerna med Nordvietnam och sina forna kommunistiska fiender i Kambodja, som då hade ändrat namn till de röda Khmererna. Samarbetet med Nordvietnam gjorde att president Nixon i mars 1970 gav amerikanska och sydvietnamesiska arméförband tillåtelse att korsa Kambodjas gräns för att slå ut delar av Ho Chi Minh-leden.³⁸ Prinsen återvände till Kambodja 1975 och återinsattes som statschef under Pol Pots ledning, men abdikerade bara ett år senare 1976 och sattes i husarrest.

I april 1975 intogs Phnom Penh av de röda Khmererna och inbördeskriget mot USA-stödda Lon Nol var över. Pol Pot utnämndes inte till premiärminister i det nya Demokratiska Kampuchea förrän 1976, då fortfarande under hemlig identitet, och partiet han representerade hade då ännu inget annat namn än Angkar, som betyder "Organisationen". Pol Pot-klicken och det kambodjanska kommunistpartiet skulle dock inte komma att identifieras förrän 1977 vid ett statsbesök i Kina, där Angkar-ledaren identifierades som den forne läraren Saloth Sar. Vid maktövertagandet tömdes städerna och folket tvingades ut på landsbygden för att försöka

---

³⁵ Smedberg. 2008. S. 284.

³⁶ Gerner. Karlsson. 2011. S. 232.

³⁷ Smedberg. 2008. S. 225.

³⁸ Smedberg. 2008. S. 226.

skapa en agrarutopi. De röda Khmererna avskaffade också snabbt det monetära systemet, skolsystemet, religion samt all form av privat ägande. De påbörjade även en förföljelse av akademiker då dessa inte ansågs vara till någon nytta i Angkars kommunistiska idealsamhälle. Man räknar med att ca 50 % av Kambodjas akademiker dog under Pol Pots fyraåriga styre och de som överlevde var tvungna att göra avkall på all form av akademisk kunskap, även intelligenssymboler som t.ex. böcker eller glasögon.³⁹

I enlighet med Pol Pots kommunistiska idealsamhälle var det nödvändigt att göra sig av med kunskapseliten, för att på så sätt skapa jämlikhet, men de forna stadsborna hade ingen erfarenhet av det jordbruksarbete som skulle bli centralt i det samhälle som Angkar avsåg att skapa. Därför delades det kambodjanska folket in i s.k. ”basmänniskor” och ”gamla människor”, varav de förstnämnda var f.d. stadsbor och de sistnämnda var landsbygdsbefolkning. Basmänniskorna var hårt utsatta i de agrara kollektiv som Angkar skapade och saknade både rättigheter och fick arbeta hårdare med mindre matransoner än sina motsvariga ”gamla människor”. När svälten blev ett faktum efter dåliga risskördar 1976 var dessa därför de första att duka under, även om de s.k. ”gamla människorna” också led enorma förluster pga. svältkatastrofen. Undernäringen ledde också till att sjukdomar uppstod och det beräknas att av de ca 1,5 miljoner människor som dog under Pol Pots regim miste minst 700 000 kambodjaner livet till följd svält.⁴⁰

Som tidigare nämnts mördades Kambodjas intellektuella, t.o.m. människor som borde vara nödvändiga för ett samhälle som läkare eller lärare, då de anklagades för att vara revolutionens fiender. Kineser och vietnameser i städerna som ägde majoriteten av affärer och småföretag utrotades då de, enligt Angkar, representerade kapitalismen och därför var tvungna att utrotas. Även de oliktankandes vänner och familjer, vuxna som barn, mördades för att man skulle kunna vara säker på att ingen revolutionsfiende skulle finnas kvar.⁴¹ Senare sattes dock ingen i fängelse i Demokratiska Kampuchea, däremot skickades hundratusentals till s.k. ”omskolningsläger” där de internerade tvingades leva på svältransoner och utsattes för tortyr. Ett sådant läger var S-21, de röda Khmerernas säkerhetspolis högkvarter, dit mellan 14 000- 20 000 människor förts och 7 beräknats ha överlevt.⁴²

---

³⁹ Alm. 2009. s. 74-75.

⁴⁰ Alm. 2009. S. 76.

⁴¹ Gerner. Karlsson. 2011. S. 234-235.

⁴² Alm. 2009. S. 81.

Den historiska konflikten mellan khmerer och vietnameser gjorde sig allt mer hörd från 1976 och framåt. Pol Pot-regimen anklagade bl.a. Hanoi för att ha planer att skapa en federation i Indokina, med Vietnam som ledare. Vidare gjorde Kambodja anspråk på områden i södra Vietnam med en minoritet av khmerer. De väpnade konflikterna började dock inte förrän 1977 när Röda Khmerförband anföll vietnamesiska byar nära gränsen och dödade hundratals civila.⁴³

Gränskriget fortsatte fram till sommaren 1978 då även flyginsatser användes på båda sidor. Det är också detta år som de första rapporterna om folkmord dyker upp. Vietnams ledning påstod att de Röda Khmererna dödat upp till 2 miljoner människor, ett påstående som inledningsvis avfärdades i väst och ansågs vara antikommunistisk propaganda. Även svenskar som besökt Kambodja under de Röda Khmerernas regim vägrade ända in på 2000-talet att erkänna regimen terror mot det egna folket.⁴⁴

I december 1978 samlades flera motståndsgupper mot de Röda Khmererna under Heng Samrin och bildade Kampuchéas nationella front. Tillsammans med Vietnam inledde dessa en invasion mot de numerärt och kvalitativt underlägsna Röda Khmererna och Phnom Penh intogs därför endast 14 dagar senare den 7/1 1979. Pol Pot-regimen flydde till landets nordvästra delar för att ansluta sig till de gerillaförband som fortfarande fanns kvar.⁴⁵

Världen runt tvingades nationer ta ställning till den nya regimen i Kambodja och Vietnams inblandning i konflikten. Vissa menade att Vietnam angripit sitt grannland och illegalt ockuperat det medan andra hävdade att Vietnam endast svarat på de kambodjanska gränsprovokationerna. Även de västerländska vänsterrörelserna tvingades ta ställning till händelserna och medan maoisterna hävdade att Vietnam (i allians med Sovjet) ägnades sig åt ”socialistisk imperialism” hävdade andra, forna Vietnammotståndare, att Kambodja inte kunnat störta Pol Pots terrorregim utan vietnamesiskt stöd.⁴⁶

Trots att de Röda Khmerernas regim var störtad fortsatte gerillakrigföringen in på 1990-talet och en krigsförbrytartribunal inrättades inte förrän 2003, detta efter långsamma förhandlingar som inletts 1997. Enligt tribunalen ska endast ledande Röda Khmerer åtalas för brott som

---

⁴³ Smedberg. 2008. S. 297.

⁴⁴ Smedberg. 2008. S. 299.

⁴⁵ Smedberg. 2008. S. 300.

⁴⁶ Smedberg. 2008. S. 301.

utfördes mellan 17/4 1975 och 6/1 1979. Det första åtalet lades fram 2007 och en handfull personer greps. Pol Pot själv ställdes aldrig inför rätta då han dog 1998.⁴⁷

8. Tidningarnas nyckelbegrepp

8.1. Vad hände?

På söndagen den 7/1 1979 föll Phnom Penh och med den Pol Pots regim. Detta är alla överens om, men vem som låg bakom terrorstatens fall och hur det gick till är tidningarnas källor inte alls eniga om. Främst varierar tidningarnas bild av hur stor del i befrielsen Vietnam spelade. På vänsterkanten spelas grannlandets roll generellt ner medan man, ju längre ut på högerkanten man kommer, lägger fokus på att Vietnam invaderat Kambodja. Eftersom Kambodja under Pol Pot var stängt för omvärlden fanns inga svenska journalister i landet vilket gör att tidningarnas rapportering till stor del baserar sig på den information man hämtat från Hanoiradion, Thailand, Kina, Sovjetunionen och USA. Den tidning som har en egen skribent närmast Kambodja är *Expressen*, vars artiklar till viss del är skrivna av Herman Lindqvist i Thailand.

I *Norrskensflamman* måndagen den 8/1 1979 skriver man om hur staden befriats med hjälp av Förenade fronten för Kampuchéas frihet. De skriver även att nationella befrielsefrontens ordförande Heng Samrin utfärdat en uppmaning till Kambodjas bönder och arbetare om allmän resning mot Pol Pot och hans regim.⁴⁸ Vidare skriver samma tidning på tisdagen den 9/1 att den nationella befrielsefronten nu ska bygga upp Kambodja som ett ”riktigt” socialistiskt land, när de nu gjort sig av med Pekings förtryck, i vilket Pol Pot endast var frontfiguren. Ordval som ”Pekingledarnas överhöghet”⁴⁹ används för att beskriva den relation Pol Pot-regimen haft till Kina används föra att befästa tidningens ideologiska riktning som motståndare till maoismen samt att föra fram argumentet att Pol Pot-regimen är en del i ett större politiskt maktspel mellan stormakterna. Tilliten till de sovjetiska och vietnamesiska media betonas även tydligt då tidningen anser att dessas rapporter ska betraktas som trovärdiga, det är även ett sätt att ta ställning mot Peking och ett belägg för *Norrskensflamman*s argumentation mot maoismen.

---

⁴⁷ Alm. 2009. S. 95.

⁴⁸ Osignerad. ”Phnom Penh befriat Pol Pot-klicken på flykt”. *Norrskensflamman*. 8/1-1979.

⁴⁹ Osignerad. ”Slutkamp i Kampuchea”. *Norrskensflamman*. 9/1-1979.

Tidningen *Arbetet* nämner Phnom Penhs fall först på måndagen den 8/1 1979 och inleder med att nämna det faktum att de kambodjanska rebellerna varit och fortsätter att vara vietnamstödda. Även dagen innan skriver tidningen om situationen i Kambodja i relation till det faktum att prins Sihanouk rest till Peking och vidare till USA för att tala inför FN:s säkerhetsråd om vad han anser vara vietnamesisk aggression. *Arbetet* förnekar inte Vietnams närvaro i Kambodja men skriver dock att;

Vietnam förnekade på lördagen att vietnamesiska soldater deltagit i striderna de senaste dagarna. Radio Hanoi meddelade att det endast är kampucheanska rebeller som strider mot regimen i Phnom Penh. Däremot uppgav radion att Vietnam till 100 % stöder rebellerna.⁵⁰

Tidningen skriver också att rebellernas, och sedermera Kambodjas, ledare Heng Samrin utfärdat en appell om allmän resning.

I appellen – som var undertecknad av Heng Sarin, KNUFNS ordförande – uppmanas alla bönder och arbetare att slå ihjäl de forna ledarna.⁵¹

Den 7/1 1979 rapporterar *Svenska Dagbladet* om hur vietnamesiska styrkor och kambodjanska gerillaförband kommit allt närmare huvudstäder Phnom Penh. De fortsätter med att påpeka de vietnamesiska styrkornas kvantitativa och kvalitativa överlägsenhet som de uppnått genom sin långa stridserfarenhet i såväl konventionella strider som gerillakrigföring. Tidningen påpekar också att vietnameserna känner sig bekväma på kambodjanskt territorium⁵², särskilt i landets östra delar, vilket är en anspelning på det faktum att Ho Chi Minh-leden gick genom delar av det då neutrala Kambodja under 1970-talets början. *Svenska Dagbladet* använder sig ofta av källor från Washington i sin rapportering av läget i Kambodja, något som kan indikera deras politiska ställningstagande i konflikterna i Indokina, inte enbart i Kambodja.

Dagen därpå kommer de första rapporterna i *Svenska Dagbladet* att Phnom Penh fallit. De skriver då att Hanois radio rapporterat att KNUFNS intagit staden på söndagsmorgonen. Dock skriver tidningen också att de mottagit uppgifter från både Hongkong och Washington som fördömer Vietnams invasion av Kambodja.⁵³ Tidningens politiska argumentation mot Vietnams närvaro i Kambodja rättfärdigas därigenom framför allt pga. USA:s fördömanden.

---

⁵⁰ Osignerad. "Sihanouk till Peking". *Arbetet*. 7/1.1979.

⁵¹ Osignerad. "Phnom Penh föll". *Arbetet*. 8/1. 1979.

⁵² Carlson, Bo Kage. "Vietnams styrkor mycket starkare". *Svenska Dagbladet*. 7/1-1979.

⁵³ Osignerad. "Rebeller herrar i Phnom Penh-pol Pots regim störtad". *Svenska Dagbladet*. 8/1-1979.

Expressen inleder sin rapportering om vad som skett i Kambodja den 7/1 1979, innan Phnom Penhs officiella fall. De skriver att vietnamesiska styrkor befinner sig utanför staden, men att detta förnekas från vietnamesiskt och sovjetiskt håll. Dessa hävdar istället, enligt tidningen, att alla strider mot Pol Pots regim sköts av ”upproriska kampucheanska kommunister”.⁵⁴*Expressen* själva verkar vara helt övertygade om Vietnams inblandning men är däremot inte lika snabba som t.ex. *Svenska Dagbladet* att kalla det för invasion. Dock påpekar *Expressen*, innan de andra tidningarna, Heng Samrins roll i Kambodjas nya regim. De är de första att skriva om dennes bakgrund i den USA-stödda Lon Nol-regimen under 1970-talets början och sedan som okänd veteran hos de Röda Khmererna. Artikeln i vilket detta påpekas lägger dock ingen värdering vid detta, mer än en antydning till att Kambodjas nya ledare är en ombytlig opportunist som för tillfället allierat sig med Vietnam.

Sammanfattning

Dagarna under och efter Phnom Penhs fall den 7/1 1979 kantas av rapporter kring Kambodja i alla de undersökta tidningarna. Fokus ligger dock mycket på Vietnams inblandning i konflikten mellan KNUFNS och Pol Pot-regimen. Tidningen *Norrskensflamman* är den enda av den fyra undersökta tidskrifterna som förnekar vietnamesisk närvaro i Kambodja. De hävdar istället att huvudstaden ”befriats” endast med hjälp av kambodjanska medlemmar av fronten för Kampuchéas frihet. Förnekandet av vietnamesiska truppers närvaro i Kambodja kan ses som ett politiskt ställningstagande från *Norrskensflamman* då den, som Moskvatrogen och i förlängningen stöttande till Vietnam, på så sätt kan anklaga andras fördömande Vietnams handlande.

På andra sidan av rapporteringarna finns *Svenska Dagbladet* som tydligt skriver om Vietnams närvaro. Den drar även tydliga paralleller till Vietnamkriget genom att påpeka att vietnamesiska styrkor är bekväma på kambodjanskt territorium, en tydlig anspelning till Ho Chi Minh-leden. *Svenska Dagbladet* är också tydligare än de andra undersökta tidningarna i att skriva om omvärldens fördömande av Vietnams närvaro i Kambodja. På just den punkten är *Norrskensflamman* istället öppet välkomnande till den nya regimen och skriver bl.a. att landet under Heng Samrin ska bli ett ”riktigt” socialistiskt land, enligt *Norrskensflamman*s kriterier. *Arbetet* och *Expressen* är betydligt mer återhållsamma i sin rapportering och skriver

---

⁵⁴ Karlsson, Kurt. ”Uppladdning vid gränsen- kan stormakterna stoppa marschen mot Phnom Penh?”. *Expressen*. 7/1-1979.

inte inledande om varken anfallskrig eller fördömanden. Dock är de öppna med att vietnamesiska styrkor hjälpt KNUFNS att störta Pol Pot-regimen.

8.2. Pol Pot

I efterhand har det bekräftats att de Röda Khmerarens ledare Pol Pot flydde till landets nordligare delar för att delta och leda gerillakrigsföringen mot den nya, vietnamstödda regeringen. I dagsläget är det också relativt säkert att han förblev där till sin död 1998.⁵⁵ Detta var dock inte bekräftat vid tidpunkten för Pol Pot-regimens fall och det framkommer därför minst tre teorier om Kambodjas forne premiärministers öde efter huvudstadens fall. Den första är att han och hans närmaste dödats när de försökt fly staden. Den andra är att han fortfarande fanns i landet och planerade att starta ett gerillakrig mot den vietnamstödda kampuchianska folkfronten. Den tredje och sista teorin är att Pol Pot och klickens runt honom flytt över gränsen till Thailand för att sedan ta sig till Peking. Under undersökningens gång får tidningarna nya rapporter och ändrar ibland vilken teori de bedömer som troligast.

Redan den 8/1 skriver *Norrskensflamman* om Phnom Penhs fall och dess försvunna ledare. Tidningen skriver att uppgifter från Bangkok rapporterar att de f.d. ledarna lämnat huvudstaden i ett kinesiskt flygplan med slutmålet Peking. De skriver också att samma källa rapporterat om att Pol Pot-klickens flytt upp i bergen för att leda ett gerillakrig.⁵⁶ Dock antyder artikelns rubrik ”Phnom Penh befriat Pol Pot-klickens på flykt” att tidningen anser att Peking-teorin verkar troligast. Språkbruket i tidningen tidigare använt i samband med Kina stämmer överens med denna teori då *Norrskensflamman* tydligt och utan det ”förklädda” ideologiska budskapet har uttryckt sin negativa inställning till den maoistiska kommunismen, en förklädnad som enligt Berglezov är centralt för att en tidning ska få ut sitt politiska budskap.⁵⁷

Arbetet skriver inte i sin första artikel om Pol Pots eventuella öde, men har som rubrik den 9/1 ”Pol Pot gerillaledare?”. Här uppger de att mottagit information, bl.a. från Thailand, om att Kambodjas forna ledare befinner sig i landets västra delar för att starta ett gerillakrig. Dock uppger tidningen att de även fått rapporter om att Pol Pot skulle ha flytt huvudstaden med hjälp av flygplan skickade av Peking.

Tidigare hade Hanoi-radion uppgett att Kina sänt två plan till Phnom Penh för att föra ut de främsta ledarna vilket dock förnekades av officiella källor i Peking på måndagen.⁵⁸

---

⁵⁵ Gerner. Karlsson. 2011. S. 237.

⁵⁶ Osignerad. ”Phnom Penh befriat Pol Pot-klickens på flykt. *Norrskensflamman*. 8/1-1979.

⁵⁷ Berglezov. 2010. S. 269

⁵⁸ Osignerad. ”Pol Pot gerillaledare?”. *Arbetet*. 9/1-1979.

Arbetet skriver den 11/1 att prins Sihanouk uppgett att Pol Pot fortfarande befinner sig i Kambodja och att dennes regering fortfarande räknas som den legitima. Enligt tidningen uttalade sig Sihanouk i enlighet med de rapporter som kommit från Peking men att andra källor, som *Arbetet* inte uppger i artikeln, hävdar att Kambodjas f.d. premiärminister Pol Pot redan skulle ha dödats.⁵⁹ Den 14/1 skriver *Arbetet* att livstecken från Pol Pot bekräftar att han leder de Röda Khmererna inne från Kambodja mot de nya regimen. De skriver även att Pol Pot vädjat till omvärlden om stöd i ett uttalande som *Arbetet* mottagit från Peking.

Pol Pot, premiärminister i de röda Khmerernas regering, riktade på lördagen en dramatisk begäran från omvärlden från den plats inne i Kampuchea där han leder motståndet mot den nya pro-vietnamesiska regimen i Phnom Penh.⁶⁰

Arbetet skriver vidare att man i meddelandet, som publicerats av Pol Pot-ambassaden i Peking, att Pol Pot-regimen tillsammans med Kambodjas folk kämpar mot Vietnam.

– Alla ledare med partisekreteraren och premiärministern Pol Pot i spetsen leder Kampuchreas folk i kampen på Kampuchreas heliga mark, heter det i uttalandet.⁶¹

Avslutningen på ovanstående citat är tydligt nedlåtande och ligger i linje med den maktdiskurs som pågår i tidningsrapporteringen. Genom att befästa att det enbart är Pol Pot-ambassaden i Peking som hävdar att Kambodjas folk kämpar mot den nya pro-vietnamesiska regimen tydliggör *Arbetet* att detta inte är ett uttalande tidningen anser ha värde.

Även *Svenska Dagbladet* anger att de mottagit olika uppgifter om den f.d. premiärministern Pol Pots öde, den första uppgiften som publicerades var teorin om att Pol Pot och hans närmaste regeringsmän evakuerats från Phnom Penh med hjälp av ett kinesiskt plan med tillstånd att flyga över Thailand. Dock skrivs det i samma artikel att andra uppgifter hävdar att den störtade regimen är kvar i landets sydöstra delar för att därifrån leda ett gerillakrig mot den pro-vietnamesiska KNUFNS.⁶² Samma tidning skriver nästan en vecka senare att de första livstecknen från den f.d. premiärministern nått fram.

Pol Pot, premiärminister i de röda khmerernas regering, riktade på lördagen en dramatisk begäran om stöd från omvärlden från den plats inne i Kampuchea där han leder motståndet mot den nya, vietnamstödda regimen i Phnom Penh.⁶³

---

⁵⁹ Osignerad. "Häftiga strider rasar ännu". *Arbetet*. 11/1-1979.

⁶⁰ Osignerad. "Livstecken från Pol Pot". *Arbetet*. 14/1-1979.

⁶¹ Osignerad. "Livstecken från Pol Pot". *Arbetet*. 14/1-1979.

⁶² Osignerad. "Rebeller herrar i Phnom Penh- Pol Pots regim störtad". *Svenska Dagbladet*. 8/1-1979.

⁶³ Bergström, Leif. "Fortsatt strid om stad- Pol Pot vädjar om stöd". *Svenska Dagbladet*. 14/1-1979.

Vidare skriver tidningen att meddelandet publicerats på Pol Pot-regeringens ambassad i Peking. Det absolut mest intressanta är att den socialistiska tidningen *Arbetet* och den obundet moderata tidningen *Svenska Dagbladet* valt exakt samma citat från den rapport som nått Peking i sina respektive artiklar.

Arbetet och *Svenska Dagbladets* val att använda, ordagrant, samma citat rörande Pol Pots ”dramatiska begäran” om omvärldens stöd är intressant ur argumentationsanalytisk synvinkel då tidningarna har ett motsatt ideologiskt budskap. Även om ingendera av tidningarna är positivt inställda till Pol Pot-regimen är *Arbetet* mestadels positivt inställda till Vietnams närvaro i Kambodja, medan *Svenska Dagbladet* är övervägande negativa.

Den liberala tidningen *Expressen* skriver den 8/1 att Pol Pots regim fallit och att KNUFNS:s ledare Heng Samrin tagit över. Om Pol Pots öde uttrycker tidningen att uppgifterna är oklara men att det mest troliga är att han flytt landet i ett kinesiskt plan med tillåtelse att flyga över Thailand.

Med största sannolikhet flydde de till Peking med ett civilt kinesiskt plan, som tidigt igår fick tillstånd att passera över thailändskt territorium.⁶⁴

Vidare antyder tidningen om sitt ställningstagande till Pol Pots regim då den i en artikel dagen efter skriver om prins Sihanouks uttalande om den f.d. regimens terror mot Kambodjas folk, men kommenterar att dessa uppgifter inte är nya och har förekommit bland många andra rapportörer. De visar också sin positiva inställning till de Röda Khmerernas fall med en kommentar.

Inte är det mycket som ännu kan sägas med någon större grad av säkerhet när det gäller Kampuchéas inrikes förhållanden, men en sak står fast: så fort som Pol Pots regering faller aldrig en regering som har folkets stöd.⁶⁵

Detta är ett tydligt exempel på ett påstående från en aktör, i detta fall tidningen *Expressen*, som syftar till att skapa ett argument för Pol Pot-regimens fall. Argumentet har alltså det liberala ideologiska budskapet om folkstöd och att, trots att man inte vet särskilt mycket om Kambodjas nya regering, är det inte aktuellt att stödja de avsatta Röda Khmererna.

Expressen ändrar dock sin information om var Pol Pot flytt till dagen efter, den 9/1, där de skriver att han troligen flytt till Kambodjas nordliga djungler. Dock rapporterar tidningen fortfarande att den f.d. ledaren evakuerats från huvudstaden med hjälp av kinesiskt flyg.

---

⁶⁴ Hård, Calle. ”Slå ihjäl era gamla ledare”. *Expressen*. 8/1-1979.

⁶⁵ Osignerad. ”När mörkret skingras”. *Expressen*. 9/1-1979.

Tidningen skriver även att de nu anser det mest troligt att Pol Pot är kvar i landet för att leda ett gerillakrig mot den nya regimen.⁶⁶

Sammanfattning

Det är tydligt att alla de fyra undersökta tidningarna har mottagit sina rapporter om Pol Pots öde från samma källor. Det som till största del skiljer rapporterna åt är rubriceringen av artiklarna. Exempelvis *Norrskensflamman* är tydliga med att Phnom Penh blivit ”befriat” och att ”Pol Pot-klicken är på flykt” medan *Arbetet* är försiktigare i sin rubricering.

Tidningarna *Arbetet* och *Svenska Dagbladet* skriver nästintill ordagrant den 14/1-1979 att livstecken från Pol Pot i Kambodja kan bekräftas genom ”en dramatisk begäran om stöd från omvärlden”, vilket är något förvånande med tanke på att tidningarna är ideologiska motsatser med *Arbetet* på vänsterkanten och *Svenska Dagbladet* på högerkanten.

Den liberala kvällstidningen *Expressen* skriver tidigt om hur Pol Pot-klicken flytt landet med hjälp av kinesiskt flyg men ger även en tydlig bild av sin ståndpunkt i relation till de röda Khmerernas regim och annonserar även sin politiska tillhörighet genom att påpeka att ”ingen regim med folkets stöd faller så fort som Pol Pots”.

8.3. Vietnam

Debatten mellan tidningarna rörande vem som egentligen befriade Phnom Penh är relativt omfattande. Det varierar mellan ett vietnamesiskt anfällskrig till att landet enbart befriades av den nationella enhetsfronten. Det skrivs också relativt omfattande om maktbalansen mellan Sovjetunionen, Kina och USA. Bland majoriteten av de undersökta tidningarna är oron stor för hur händelserna i Kambodja och Vietnams inblandning kommer att påverka terrorbalansen mellan de kommunistiska stormakterna och USA. Men det är även av intresse för tidningarna hur relationen mellan de kommunistiska stormakterna Sovjetunionen och Kina kan komma att urarta i militära konflikter pga. deras motsatta intressen i Indokina.

Anklagelser om lögnar haglar i exempelvis *Norrskensflamman* som hävdar att ett vietnamesiskt anfällskrig endast är ett uttryck för antikommunistisk propaganda från Peking. De skriver ordagrant.

Detta folkets uppror beskrivs dock i antikommunistisk massmedia världen över som ett ”vietnamesiskt anfällskrig”.⁶⁷

---

⁶⁶ McArther, George. ”Men ännu strider 15 000 emot dem”. *Expressen*. 9/1-1979.

⁶⁷ Osignerad. ”Slutkamp i Kampuchea”. *Norrskensflamman*. 9/1-1979.

Norrskensflammans ogillande och politiska motsättning gentemot Peking, och även maoismen, gör sig tillkänna i samma artikel då tidningen skriver om kinesisk antisovjetisk propaganda.

Vidare hette det i det ursprungliga från Pol Pot-klicken och Pekingleddningen hämtade lögnerna, att ”sovjetiska piloter deltog i bombningen av Kampuchea”. När den lögnen blev för genomskinlig ändrades propagandan till ”sovjetbyggda vietnamesiska plan”.⁶⁸

Vidare kritik av Peking förs fram av tidningen då de argumenterar mot Vietnams inblandning i konflikten och helt avfärdar dess militära närvaro landet.

Inga vietnamesiska trupper är engagerade i Kampuchea. Det framgår också av officiella uttalanden från Hanoi. Ej heller finns där varken sovjetiska eller andra, i warsawafördraget ingående stater, trupper.

Från Peking fortsätter man dock att ösa ut dessa falska uppgifter om ”vietnamesisk och sovjetisk inblandning”. Och avsikten är klar: att dölja den egna omfattande aktiviteten, överallt där detta är möjligt, stärka de reaktionära krafterna och därmed sina egna skumma syften.⁶⁹

Här skriver *Norrskensflamman* på ett sätt som syftar till att övertyga läsaren om att ingen medlem av Warsawfördraget finns närvarande i Kambodja. Detta gör man genom att lägga fram Hanoi som källa, troligtvis för att läsaren på logisk väg ska komma fram till tidningens slutsats. Dock är det en källa som troligtvis enbart tidningens trogna läsare kan tolka som trovärdig då Hanoi hade egna intresse att skydda med sina rapporter.

Även tidningens ogillande mot USA gör sig tillkänna då de i en artikel i samma tidning (9/1-1979) skriver hur ”även det amerikanska utrikesdepartementet söker lögnaktigt framställa den folkliga revolutionen, och dess seger, som ett verk av Vietnam och dess trupper”.⁷⁰

Enligt *Arbetet* är det dock ingen fråga om huruvida Vietnam varit inblandade i Phnom Penhs fall. De skriver att Kampucheanska rebeller intagit huvudstaden på söndagen men att vietnamesiska styrkor stått för merparten av striderna under offensiven. Tidningen skriver vidare att huvudkällan för artikeln den 8/1 utgår från Vietnamradions rapporter, vilket förmodligen gav en pro-vietnamesisk vinkling på händelsen.

Vietnam sade att revolutionsstyrkorna, med hjälp av lokalbefolkningen, under dagen erövrade sex provinshuvudstäder, däribland Kampucheas enda djupvattenhamn Kompong Som. Det hette att många soldater

---

⁶⁸ Osignerad. ”Slutkamp i Kampuchea”. *Norrskensflamman*. 9/1.1979.

⁶⁹ Osignerad. ”Slutkamp i Kampuchea”. *Norrskensflamman*. 9/1.1979.

⁷⁰ Osignerad. ”Kampuchea befriat Pol Pots trupper på vild flykt”. *Norrskensflamman*. 9/1-1979.

ur centralregeringens militär gått över till rebellerna och ockuperat områden i andra provinser i landets nordvästra och norra del.⁷¹

Dock är det intressant att *Arbetet* valt dem som källa, och på så vis demonstrerar tidningen sin egen positiva syn på Vietnam som nation, utan att nödvändigtvis förlora sin bild av att vara en icke-politisk nyhetsförmedlare. Genom citatet kan man se att trots att *Arbetet* använder sig av vietnamesiska källor skriver de inte, som t.ex. *Norrskensflamman*, att rapporterna nödvändigtvis är sanna. Det gör att tidningen kan använda sig av argumentation för Vietnams sak utan att ställa sig själva ansvariga för uttalandena.

Den moderata tidningen *Svenska Dagbladet* skriver om Kambodja den 7/1 och fokuserar där på Vietnams närvaro i landet. De skriver att Hanoi ägnar sig åt ett ”genomskinligt dubbelspel” då de hävdar att det är Kambodja som kränkt vietnamesiskt territorium och inte tvärt om. Vidare jämför tidningen Vietnams och KNUFNS militära strategi och övertagande av huvudstaden Phnom Penh med hur de Röda Khmererna tog över landet bara några år tidigare.

Vietnameserna och deras inhemska medhjälpare skulle alltså på den punkten ha tillämpat samma strategi som de segerrika röda khmererna för snart tre år sedan.⁷²

Här är det alltså relativt tydligt, i likhet med *Norrskensflamman*, var tidningens ideologi ligger och det är ett faktum som inte döljs bakom en mask av objektivitet. Argumentet att Vietnam är likartat onda som Pol Pot görs genom belägget att de använt samma militära strategier som Pol Pot-regimen och sedan räknar *Svenska Dagbladet* med att läsaren ska dra den logiska slutsatsen att den nya regimen i Kambodja är likadan som den störtade.

Expressen inleder med att skriva om Kambodjas nya ledare och hur dessa hjälptes till makten med Vietnams hjälp. Vidare anser tidningen tydligt att Vietnams närvaro i Kambodja är ett regelrätt anfallskrig som inte skulle varit möjligt utan Sovjetunionens stöd. De antyder alltså att Indokinakonflikten snarare är ett maktspel mellan de kommunistiska stormakterna Sovjet och Kina som endast tar sig uttryck i kriget mellan Vietnam och Kambodja.⁷³

Sammanfattning

Argumenten rörande Vietnams närvaro varierar tidningarna emellan. På den ideologiska vänsterkanten finns *Norrskensflamman* vilka argumenterar för att all information rörande vietnamesisk närvaro i Kambodja är antikommunistisk propaganda vars syfte är att dölja

---

⁷¹ Osignerad. ”Phnom Penh föll”. *Arbetet*. 8/1-1979.

⁷² Osignerad. ”Vietnams offensiv”. *Svenska Dagbladet*. 7/1-1979.

⁷³ Osignerad. ”När mörkret skingras”. *Expressen*. 9/1-1979.

propagandamakarnas egen inblandning. *Arbetet* ställer sig i relativt neutralt men väljer att inte rubricera Vietnams handlande som ett anfallskrig utan argumenterar snarare för att vietnamesisk militär stöttat de kambodjanska rebellerna. *Svenska Dagbladet* argumenterar däremot starkt mot Vietnam och hävdar, i likhet med *Expressen*, att händelserna i Kambodja är ett anfallskrig även om den sistnämnda är något mer försiktig i sina uttalanden.

8.4. Prins Sihanouk

Redan den 6/1 1979 skriver *Arbetet* en artikel rörande exilprinsen Sihanouk och hans kommande deltagande i FN:s säkerhetsråds behandling av konflikten i hela Indokina. Vidare skriver de att prinsen återigen ska komma att spela en stor roll för Kambodjas framtid och att han ständigt söker efter en diplomatisk lösning på oroligheterna i området.⁷⁴ I en artikel från den 9/1 skriver samma tidning om hur Sihanouk vid en presskonferens starkt kritiserat Pol Pots regim och hur denna utpressat den forne statschefen till diplomatiska utlandsuppdrag och hotat dennes familj om han vägrade. *Arbetet* skriver även att;

Sihanouk gick sedan med uppenbar förtjusning till angrepp mot Pol Pot-regimen. Han räknade upp en rad kränkningar av de mänskliga rättigheterna som han tyckte de röda khmererna gjort sig skyldiga till – bland annat har de kränkt religionsfriheten, tryck- och yttrandefriheten, församlingsfriheten och människors rätt att resa fritt.⁷⁵

Sihanouk var alltså enligt *Arbetet* snabb med att kritisera Pol Pot-regimen för deras kränkningar mot de mänskliga rättigheterna, tryck- och yttrandefriheten, religionsfriheten och församlingsfriheten. Dock verkar det som att prinsen valt att inte adressera svälten, tortyren eller folkmordet. Tidningen väjer också att kommentera Sihanouks avståndstagande från kommunismen och att han själv ser sig som en företrädare för de mänskliga rättigheterna.

I en senare artikel skriver *Arbetet* att Sihanouk, vid sitt besök i New York, bett USA om hjälp med att få bort vietnameserna från kambodjanskt territorium. Denna vädjan skedde dock innan Phnom Penh fallit för den kampucheanska nationella fronten för nationell räddning (KNUFNS) och deras allierade Vietnam. Det är dock av intresse att Sihanouk valde att be USA om hjälp, då befrielsefronten var uttalat provietnamesisk, vilket vittnar om prinsens ogillande av alla former av socialism och kommunism. Han säger vid presskonferensen att han tar avstånd från all kommunism och att han såg sig själv som nationalist. Han säger även, enligt *Arbetet*, vid samma presskonferens att Vietnam är Indokinas största hot och hävdar att

---

⁷⁴ Osignerad. "Sihanouk till Peking". *Arbetet*. 6/1-1979.

⁷⁵ Osignerad. "Pol Pot gerillaledare?". *Arbetet*. 9/1-1979.

deras mål är totalt herravälde över området i något som Sihanouk kallar för Vietnam-imperialism.⁷⁶

I likhet med *Arbetet* refererar *Svenska Dagbladet* till den presskonferens prins Sihanouk gav i Peking i veckan innan KNUFNS och den vietnamesiska armén intog Phnom Penh. Deras ordval då de skriver om prinsens villighet att kritisera Pol Pot-regimen är nästintill identiska med den socialistiska tidningen *Arbetet*. De citerar Sihanouk då han talar om sin avsmak inför Pol Pots politik och att dennes kommunistiska ideologi nästintill var religiös. Enligt *Svenska Dagbladet* anser sig dock prinsen vara en förespråkare för de mänskliga rättigheterna,⁷⁷ som tidningen antyder är oförenliga med kommunism.

Svenska Dagbladet skriver även att Sihanouk tvingades att tolerera den nordvietnamesiska närvaron i Kambodja via Ho Chi Minh-leden. De väljer dock att inte skriva att den Nordvietnamesiska närvaron i Kambodja sanktionerades av Sihanouk i ett försök att slå ut den USA-stödda Lon Nol-regeringen som fått prinsen avsatt.

Expressen är en av de tidningar som tidigt ser till Kambodjas f.d. statschef Sihanouk för ett uttalande om händelserna. De refererar dock inte till den presskonferens prinsen anordnade i Peking, utan skriver endast att denne nu är fri från sin husarrest och är på väg till FN för att vädja om hjälp. I likhet med *Arbetet* och *Svenska Dagbladet* skriver *Expressen* om prins Sihanouks tal inför FN:s säkerhetsråd, dock skriver den sistnämnda inte om prinsens välmående av att vara i händelsernas centrum. Det framkommer dock att tidningen anser att Sihanouks närvaro vid FN:s säkerhetsråd är obefogad då de skriver mycket nedlåtande om honom.

Så satt han där igen den lille Sihanouk som inte spelat någon officiell roll i Kambodja sedan 1970 då president Nixon och utrikesminister Kissinger satsade på Lon Nol för att få hjälp i sitt Vietnamkrig.⁷⁸

Expressen skriver att Sihanouks ”höll ett känsloladdat tal” men att han varken fördömde Pol Pot eller Sovjet, något som tidningen anser vara en medveten strategi för att få Sovjets veto emot sig. De skriver även att prinsens strategi gynnade Kina, som Sihanouk hade mycket varma förhållande med, då slutresultatet av mötet blev att säkerhetsrådet erkände Pol Pot-regimen som Kambodjas enda lagliga makthavare. Tidningen gör även klart för läsaren vart Sihanouks lojalitet ligger genom att påtala dennes klädval, ”strikt Maouniform”, samt att hans

---

⁷⁶ Osignerad. ”Pol Pot gerillaledare?”. *Arbetet*. 9/1-1979.

⁷⁷ Bergström, Leif. ”Avsmak inför Pol Pots politik”. *Svenska Dagbladet*. 9/1-1979.

⁷⁸ Karlsson, Kurt. ”Seger för Kina”. *Expressen*. 12/1-1979.

mål var att få ut de Sovjetstödda vietnameserna ur Kambodja. Pol Pots regim nämndes inte då, enligt *Expressen*, USA aldrig skulle ställa upp på att återinsätta de Röda Khmererna då president Carter stämplat Pol Pot som ”den värste förtryckaren i världen.”⁷⁹

Enligt *Norrskensflamman* är prins Sihanouk ett politiskt lik utan någon vikt för händelserna i Kambodja. Tidningen nämner endast den f.d. statschefen kortfattat i en artikel den 9/1 för att sedan inte nämna honom alls. De skriver att ledarna i Peking rasar över Vietnams inblandning och att de manar till kamp mot landet, ”understödd av det politiska liket, prins Sihanouk, som de senaste åren suttit i husarrest, beordrad av Pol Pot”.⁸⁰ Detta är möjligtvis den mest tydliga yttringen av tidskriftens politiska och ideologiska tillhörighet. Prinsen symboliserar det forna, icke-kommunistiska samhälle, som den marxist-leninistiska *Norrskensflamman* ser ner på. De vill framhäva revolutionen och folkets egen kamp mot den förtryckande överheten, i likhet med förebilden Sovjet, inte ge utrymme eller ära åt en f.d. tyrann. Detta gör dock att all form av objektiv nyhetsrapportering blir omöjlig, vilket i sin tur leder till att tidningens sanningshalt ifrågasätts och att det ideologiska budskapet får minimal spridning utanför den egna gruppen läsare.

Sammanfattning

Prins Sihanouks uttalanden rörande Pol Pot-regimens fall är en aspekt som majoriteten av tidskrifterna lagt fokus på, det är endast *Norrskensflamman* som i princip avfärdar prinsens roll i händelseutvecklingen. Retoriken kring Sihanouk är dock av övervägande nedlåtande karaktär där ordval som, ”politiskt lik”, ”den lille Sihanouk” eller att prinsen med ”uppenbar förtjusning” kritiserat Pol Pot-regimen. Även på högerkanten skriver *Svenska Dagbladet* nedlåtande om Sihanouks uttalande och kommenterar, nästintill identiskt med *Arbetet*, rörande prinsens kritik av Pol Pot-regimen. Det är även så att den liberala *Expressen* lägger vikt vid Sihanouks uttalande, men här lägger tidningen också fokus vid den f.d. statschefens utstyrelse som tidskriften skriver är ”strikt maoistisk”.

Även om majoriteten av tidningarnas referenser till Sihanouk kantas av nedlåtande påståenden om exempelvis klädval eller längd förblir han ändå den enda Kambodjan som faktiskt figurerar i nyhetsrapporteringen om Kambodja. Sihanouk anses dock vara en auktoritet vid analyser kring händelserna, trots att prinsen suttit i husarrest under merparten av Pol Pots

---

⁷⁹ Karlsson, Kurt. ”Seger för Kina”. *Expressen*. 12/1-1979.

⁸⁰ Osignerad. ”Kampuchea befriat - Pol Pots trupper på vild flykt”. *Norrskensflamman*. 9/1-1979.

styre. Detta är något som alla tidningar erkänner men det är enbart *Norrskensflamman* som helt avfärdar Sihanouks uttalanden.

8.5. Kommunism

Frågan huruvida Kambodja under Pol Pot verkligen hade några drag av kommunism är också omdebatterat i de tidningsartiklar som utgör uppsatsens huvudmaterial. *Norrskensflamman* hävdar att detta inte var fallet och att Pol Pots regim saknade all anknytning till såväl socialism eller kommunism och att de Röda Khmerernas regim var en fascism vars tyranni folket nu befriats från.⁸¹ De skriver vidare att de sanna kommunistiska revolutionärerna nu tagit makten i Kambodja och därmed befriat folket.

Förenade fronten för nationell räddning har verkligen räddat Kampuchea från barbari och folkmord. Nu tillhör Kampuchea åter de nationer, som verkar för bevarad fred och stärkt säkerhet, för likaberättigat internationellt samarbete och framåtskridande

Den sovjetiska allmänheten välkomnar patrioternas seger och önskar det kampuchianska folket framgång vid genomförandet av programmet för nationellt uppbygge.⁸²

Norrskensflamman beskriver tydligt sitt argument, som vill förmedla att regeringsskiftet i Kambodja är av godo, med hjälp av ordvalen. Tidningen skriver t.ex. att Kambodja ”räddats” från ”barbari och folkmord”. De berättigar därigenom sitt argument med att störtandet av Pol Pot har räddat folket.

Vidare hävdar *Norrskensflamman* den 15/1 1979 att Pol Pots regim endast var en frontfigur till Peking. Detta hävdar de i en artikel som bevakat ett demonstrationståg i Sverige för ”fortsatt solidaritet med Indokinas folk”. Där skriver tidningen bl.a. hur högerkrafter och maoism i princip är densamma och hur Pol Pot-regimens fall är ett steg framåt i bekämpningen av Peking.

Talarna framhöll den stora betydelsen av fortsatt solidaritet med Vietnams och Indokinas folk samt tillbakavisande av maoisternas och andra högerkrafterns lögnkampanj om att Vietnam har invaderat Kampuchea.

John Takman framhöll Vietnams försök att på fredlig väg lösa konflikten med Pol Pot-klickens i Kampuchea – försök som förkastades av den dåvarande ledningen i Phnom Penh.⁸³

Detta skriver *Norrskensflamman* om opinionen kring Kambodja bara åtta dagar efter Phnom Penhs fall. Tidningen argumenterar här, liksom de gjort tidigare, för att Vietnams inblandning

---

⁸¹ Osignerad. ”Indokina och Sverige”. *Norrskensflamman*. 10/1-1979.

⁸² Osignerad. ”Pol Pot grävde sin egen grav”. *Norrskensflamman*. 11/1-1979.

⁸³ Osignerad. ”För fortsatt solidaritet med Indokinas folk”. *Norrskensflamman*. 15/1-1979.

i Kambodja inte är av en aggressiv natur, utan snarare en framtvungad nödvändighet efter att fredliga förhandlingar förkastats. Även argument mot Peking och maoismen görs tydliga och berättigas genom att likställa Pol Pot-regimen med det fredliga Vietnam. *Norrskensflamman*'s ideologiska lojalitet i relation till den rådande terrorbalansen mellan Sovjetunionen och Kina görs tydlig genom tidningens försvarande av Vietnam, Sovjetunionens allierade. Negativt laddade ord används även av *Norrskensflamman* i relation till Pol Pot-regimen.

Sherman Adams framhöll i sitt tal att det kampucheanska folkets seger över Pol Pot-juntan var en stor framgång mot den reaktionära Peking-ledningen.⁸⁴

Arbetet skriver att maktbalansen i Asien pga. Phnom Penhs fall nu är rubbad samt att spänningarna mellan stormakterna Sovjetunionen och Kina nu kommer att öka.

Pol Pot-regimens fall rubbar i slag den ömtåliga maktbalansen i Sydostasien. Kina har mist en av sina få allierade i Asien. Det är nog för att hävda att Sovjet har uppnått en motsvarande politisk framgång.⁸⁵

Tidningen argumenterar även vidare för hur Vietnams allians med Sovjetunionen varit den utlösande faktorn till att de gått in i Kambodja. De intresserar sig även för de större politiska orosmomentet om huruvida USA kommer att stötta Kina i de förväntade konflikterna.

Enligt *Svenska Dagbladet* är KNUFNS öppet pro-Vietnam, ett kommunistiskt land allierat till Sovjetunionen. Vidare hävdar tidningen, med hjälp av amerikanska källor, att Vietnam har blivit utnyttjat av Sovjetunionen i syfte av att föra ett "Krig genom ombud" och att rysk massmedia "med påfallande förtjusning" rapporterat om de motgångar Kambodja lidit.

Redan på ett tidigt stadium av kriget förra året förklarade Brzezinski, Carters rådgivare i säkerhetsfrågor, att det rörde sig om ett krig "genom ombud". Att Moskva utnyttjat Vietnam i ett sådant syfte och för politisk krigföring förefaller också klart: ryssarna har gjort Vietnam till medlem av Comcon, östblockets motsvarighet till EG, och slöt i höstas även en formell vänskaps- och samarbetspakt med Vietnam.⁸⁶

Ordvalen är valda för att spegla en negativ bild av Sovjetunionen genom att argumentera för dessas, enligt *Svenska Dagbladet*, lycka över Pol Pot-regimens motgångar. Att tidningen väljer att benämna de Röda Khmerernas regim som "Kambodja" är också ett sätt att få den svenske läsaren att ställa sig negativt till Sovjetunionen och dess allierade Vietnam då det är så tidningen vill att dessa ska uppfattas.

---

⁸⁴ Osignerad. "För fortsatt solidaritet med Indokinas folk". *Norrskensflamman*. 15/1-1979.

⁸⁵ Hermansson, Håkan. "Maktbalansen rubbad i Sydostasien". *Arbetet*. 9/1-1979.

⁸⁶ Osignerad. "Vietnams offensiv". *Svenska Dagbladet*. 7/1-1979.

Vidare skriver samma tidning i en artikel den 13/1 1979 att både Vietnam och KNUFNS är marionetter till Sovjetunionen. Detta pga. samarbetspakten och riktlinjerna för KNUFNS som skrevs på av de vietnamesiska ledarna under ett besök i Moskva. I samma artikel skriver man också om den debatt Sovjetunionen och Kina fört rörande rubriceringen av Vietnams inblandning i Kambodja. På ena sidan Sovjetunionen som, enligt *Svenska Dagbladet* inte oväntat, försvarade sin allierade och pekade på att en terrorregim störtats. På andra sidan Kina som hävdade att Kambodjas nya regim endast var den vietnamesiska arméns marionetter, och i förlängningen Sovjetunionens.⁸⁷ Detta stöder även denna undersökningens tes om att nyhetsrapporteringen kring Kambodja under den här perioden var präglad av triangeldramat mellan Sovjetunionen, Kina och USA.

Under kriget i Vietnam och tiden närmast därefter blev den s.k. domino-teorin ett begrepp. Den gick ut på att om ett land tilläts falla i kommunismens händer skulle det ena landet efter det andra i området också falla. Efter hand sjönk teorin mer eller mindre i glömska och den framstod nära nog som ett kuriosum i höstas. Då gjorde Hanoi inte bara öppna inviter till Washington om normaliserade förbindelser utan dess ledande män – liksom även den kambodjanska regimens – gav sig ut på veritabla friarresor till de obundna staterna. Det gällde framför allt de länder som var förenade i den s.k. ASEAN-gruppen – Thailand, Malaysia, Singapore, Indonesien och Filippinerna – som fick höra att Hanoi verkligen inte hyste några onda avsikter. Nu börjar domino-teorin åter komma till heders. Den lär inte lysa med sin frånvaro vid det i hast inkallade möte med ASEAN:s utrikesministrar som på fredagen inleddes i Bangkok.⁸⁸

Här använder sig *Svenska Dagbladet* av begreppet dominoteorin för att rättfärdiga sitt argument om Vietnamesiskt angreppskrig och imperialism. Begreppet används för att övertyga läsaren om att den kommunistiska expansionen ännu en gång är i rullning och tidningen finner även belägg för sitt argument genom att hänvisa till de inviter, som både Vietnam och Kambodja gjort, till både USA och andra stater i Indokina.

Expressen lägger, i likhet med *Svenska Dagbladet*, fokus på maktbalansen mellan Sovjetunionen, Kina och USA.

Både Sovjet och Kina som nu skramlar med vapen mot varandra har vetorätt i säkerhetsrådet. Och USA står där som åsnan mellan hötapparna.⁸⁹

Fokus på maktrelationerna är tydlig, trots att ordvalen antyder att *Expressen* anser att möjligheten för öppen militär konflikt mellan stormakterna är liten. Det är även tydligt att

---

⁸⁷ Osignerad. "Det farliga spelet". *Svenska Dagbladet*. 13/1-1979.

⁸⁸ Osignerad. "Det farliga spelet". *Svenska Dagbladet*. 13/1-1979.

⁸⁹ Karlsson, Kurt. "Uppladdning vid gränsen – Kan stormakterna stoppa marschen mot Phnom Penh?". *Expressen*. 7/1-1979.

Expressen anser att konflikten i Kambodja är ett uttryck för större politiska maktspel mellan Sovjetunionen och Kina medan USA spelar parten av medlare.

Sammanfattning

När tidningarna skriver om stormakterna Sovjetunionen Kina och USA i relation till Kambodja skriver de huvudsakligen om den oro som uppstått pga. ländernas olika intressen i Indokina. I likhet med Kristina Falk har det i denna undersökning framkommit att det primära intresset för tidningarna är hur maktskiftet i Kambodja påverkat terror- och maktbalansen mellan stormakterna samt huruvida de nya spänningarna kan resultera i militära konflikter. Intressanta begrepp som framkommit är framförallt *Svenska Dagbladets* användning av dominoteorin i syfte att argumentera för det ökade kommunistiska styret i Indokina och hur detta är ett medel för imperialism.

8.6. Folkmord

Det finns de som hävdar att händelserna i Kambodja under Pol Pot inte var ett regelrätt folkmord då landets egen majoritetsgrupp Khmererna också var offer i massakrerna. Dock hänvisar man i *Folkmordens historia* till *Encyclopedia of Genocide* och deras klassificering av mordet i Kambodja som ett folkmord då den etniska gruppen Cham, som var muslimer, och buddhistiska munkar i stor utsträckning var de som drabbades hårdast i Pol Pot-regimens utrensningar.⁹⁰

Tidningen *Norrskensflamman* är en av de första tidningarna som rapporterar om det mänskliga lidandet Kambodjas folk utsatts för under Pol Pots terrorregim. De använder sig också av ordet koncentrationsläger i fråga om de statliga övervakningsorgan de Röda Khmererna infört, som de även påpekar att den Förenade nationella fronten fördömde i sitt regeringsprogram. De skriver även om fördrivningen från Kambodjas städer ut på landet, den resulterande svälten och de massiva massakrer som alla bidrog till att upp till 1.5 miljoner människor dog.

Under nära fyra år vid makten förvandlade Pol Pot och Ieng Sari Kampuchea till ett veritabelt koncentrationsläger, och oerhörda massaker genomfördes mot landets befolkning.⁹¹

Ordvalen som *Norrskensflamman* använder för att beskriva de Röda Khmerernas Kambodja syftar till att tydligt dra paralleller med Förintelsen under andra världskriget. Tidningen har

---

⁹⁰ Gerner. Karlsson. 2011. S. 231.

⁹¹ Osignerad. "Kampuchea befriat- Pol Pots trupper på vild flykt". *Norrskensflamman*. 9/1-1979.

även refererat till Pol Pot-regimen som fascistisk, ett vidare berättigande av *Norrskensflammans* grundläggande argument för störtandet av de Röda Khmererna i Kambodja. Genom att använda sig av hur många som dött skaffar sig tidningen belägg för sitt argument för att sedan skapa logiska paralleller med Förintelsen genom vilket tidningen får fram sitt ideologiska budskap.

Arbetet nämner redan den 8/1 terrorn som Kambodjas folk utsatts för mellan 1975 och 1979 och hänvisar till Heng Sarins uttalande dagen innan om massmorden och tortyren som, enligt *Arbetet*, över en miljon människor utsatts för.

Om det är riktigt att Phnom Penh har erövrats innebär det slutet på ett av de mest radikala, och enligt många vittnesmål ett av de blodigaste experimenten i revolutionshistoria.⁹²

I en kortare artikel i *Svenska Dagbladet* den 10/1 1979 är ämnet Pol Pots uppgång och fall. Det är en snabböversikt av de Röda Khmerernas väg till makten, handlingar som regering och till sist dess fall. Tidningen inleder med att konstatera att en kommunistregering nu bytts ut mot en mer lojal pro-Vietnamesisk sådan. Artikeln fortsätter sedan, relativt förvånande med tanke på *Svenska Dagbladets* politiska sympatier, med att anklaga USA och president Nixon för att ligga bakom de Röda Khmerernas maktövertagande på så vis att USA blandade in Kambodja i Vietnamkriget. Inblandningen resulterade, enligt tidningen, till ett ökat tryck på Sihanouks regering. Tillsammans med den USA-stödda statskuppen som avsatte Sihanouk och tillsatte generalen Lon Nol som premiärminister föll den överenskommelse Kambodja haft med Nordvietnam om fri passage längs Ho Chi Minhleden, som delvis gick genom det då neutrala Kambodja.⁹³

Folkmord skriver inte *Svenska Dagbladet* något om men ett kort stycke tilldelas de brott mot de mänskliga rättigheterna som Pol Pots regim utsatt Kambodjas folk för. Tidningen skriver om tvångsförflyttningarna från städerna, tvångsäktenskap men även om de bakomliggande planen att göra sig av med politiska motståndare som varit allierade med den då avsatta Lon Nol-regeringen. Enligt artikeln hade uppemot 100 000 människor torterats och mördats under de Röda Khmerernas fyraåriga regeringstid⁹⁴, en siffra som endast utgör drygt en tiondel av de verkliga mänskliga förlusterna. Tidningen skriver även den 13/1 att KNUFNS:s

---

⁹² Osignerad. "Phnom Penh föll". *Arbetet*. 8/1-1979.

⁹³ Carlson, Bo Kage. "Pol Pot hjälpt in och ut av Hanoi". *Svenska Dagbladet*. 10/1-1979.

⁹⁴ Carlson, Bo Kage. "Pol Pot hjälpt in och ut av Hanoi". *Svenska Dagbladet*. 10/1-1979.

generalsekreterare gått ut med en rapport i Hanoi om att ca 3 miljoner kambodjaner dött under Pol Pots regim. *Svenska Dagbladet* ställer sig dock skeptiska till siffran.

Kampuchéas befolkning har beräknats till nio miljoner och att så mycket som en tredjedel av dem har likviderats betraktas som ren propaganda, även av bedömare som noga följt den extremt hårdföra Pol Pot-regimen.⁹⁵

Tidningen skrev bara tre dagar tidigare att åtminstone 100 000 människor dödats under de Röda Khmerernas terrorvälde, men anser inte att siffran på 3 miljoner verkar rimlig.

Expressen är den enda av tidningarna som inte går ut med några siffror rörande antal döda under Pol Pot-regimen. Möjligen är detta en medveten strategi för att inte felaktigt gå ut med inkorrekta siffror som på längre sikt skulle kunna skada tidningens anseende som faktaförmedlare. Det närmaste tidningen kommer ett uttalande om dödandet i Kambodja är Herman Lindqvists artikel ”Än en gång ruttar de döda längs vägarna...” där han beskriver hur de nya, vietnamstödda makthavarna, mördat civila på samma sätt som när Lon Nol-regimen tog över och senare även när de Röda Khmererna tog makten. Lindqvist skriver att han själv tillhört de utlänningar som befunnit sig i Kambodja 1975 och bevittnat hur liken ruttat längs vägarna när han och 600 andra utlänningar kastats ut från de röda Khmerernas ”ny-befriade land”.⁹⁶

Expressen skriver dock om Pol Pot-regimens aggressivitet mot Vietnam i en artikel den 14/1 1979 då de skriver om hur vietnamesiska trupper hittat ”Svartboken om Vietnams aggression mot Kampuchea”. Enligt *Expressen* är denna en förteckning över all vietnamesisk aggression mot det kambodjanska folket sedan 1100-talet och är enligt tidningen även ett belägg för de rasistiska undertonerna i de Röda Khmerernas ideologi.

Skriften gör ingen skillnad mellan det vietnamesiska folket och det politiska ledarskapet i Vietnam. Alla vietnameser kallas ”youn”, vilket betyder vildar, i boken. Argumenten i khmerernas attacker mot vietnameserna har i alla tider varit rasistiska, inte politiska.⁹⁷

Detta citat från *Expressen* har argumentet att massmordet i Kambodja inte var av politiska skäl, utan strikt rasistiska. Men enligt Gerner och Karlsson finns det inom forskningen även de som kallar mordet för politiscid. Men Gerner och Karlsson menar att, för de Röda Khmererna, var politik, klass och ras så nära besläktade att de var oskiljaktiga. Det innebär att även om mordet varit rasistiskt motiverade var de även politiska då detta var nästan

---

⁹⁵ Bergström, Leif. ”Utklädda soldater flyr till Thailand”. *Svenska Dagbladet*. 13/1- 1979.

⁹⁶ Lindqvist, Herman. ”Än en gång ruttar de döda längs vägarna”. *Expressen*. 13/1-1979.

⁹⁷ Lindqvist, Herman. ”Sista fästet föll”. *Expressen*. 14/1-1979.

dotsamma för Pol Pot-regimen.⁹⁸ Argumentet som *Expressen* söker belägg för är dock att detta är ett genuint folkmord, med rasistiska motiveringar, troligtvis för att kunna dra logiska paralleller med exempelvis Förintelsen.

Sammanfattning

Som ovan nämnts skriver inte *Expressen* direkt om folkmordet och använder inte heller begrepp som massmord eller tortyr. Dock skriver de, i likhet med *Norrskensflamman*, om att landet blivit ett enormt läger. Den sistnämnda tidningen gör en anspelning till nazismen genom att använda ordet ”koncentrationsläger” när de refererar till Pol Pots Kambodja. *Expressen* använder dock det mindre politiskt laddade begreppet ”slavlager” och uttrycker att det finns en möjlighet att detta kommer att ske igen då den nya regimen enligt Lindqvist kommer att fortsätta bevakningen av folket och att det innebär att ”befolkningen blir så att säga försöksutskrivna från lägren”,⁹⁹ inte att dödandet är över.

9. Diskussion och Resultat

Den inledande frågeställningen i denna uppsats rörde vad tidningarna i fråga skrev om vad som hände i Kambodja vid tidpunkten kring Pol Pot-regimens fall. Den inledande tesen var att fokus skulle ligga på det mänskliga lidande Kambodjas folk hade fått genomleva samt glädje över att en terrorregim störtats. Dock utvisade källmaterialet att tidningarnas inledande fokus istället låg på den vietnamesiska arméns inblandning i konflikten och dessas fortsatta närvaro i landet efter Pol Pot-regimens fall. Dagarna under och efter Phnom Penhs fall kantas av artiklar som rapporterar om Kambodjas nya, vietnamstödda regim, och dennas planer för landet. Fokus ligger även på hur händelseutvecklingen i Kambodja kunna komma att påverka relationerna mellan stormakterna Sovjetunionen, Kina och USA, vilket gjorde att även omfattande bevakning av FN:s säkerhetsråd gjordes av tidningarna.

Tidningarna lägger också, ganska väntat, fokus på att spekulera i den f.d. premiärministern Pol Pots möjliga flykt eller rent av hans eventuella död. Majoriteten av tidningarna, utom *Norrskensflamman*, skriver även omfattande om Kambodjas f.d. statschef prins Sihanouk, som efter år i husarrest rest till Kina för att fortsätta till New York och FN. I likhet med Kristina Falk hade även denna undersökning tesen att fokus kring Pol Pot-regimens fall skulle

---

⁹⁸ Gerner. Karlsson. 2011. S. 234.

⁹⁹ Lindqvist, Herman. ”Än en gång ruttar de döda längs vägarna”. *Expressen*. 13/1-1979.

ligga på folkets lidande under de Röda Khmerernas regim. Dock blev resultatet av undersökningen, i likhet med Falk, att det framgår tydligt att även svenska medier flitigt, och enbart, citerat Sihanouks uttalanden rörande situationen i Kambodja samt att denne var den enda kambodjan som faktiskt intervjuades vid den aktuella tidpunkten.¹⁰⁰ Tre av tidningarna lägger dock stor vikt vid händelserna kring Sihanouk och både *Arbetet* och *Svenska Dagbladet*, som ligger på motsatta sidor av vänster-högerideologin, citerar prinsens presskonferens ord för ord och nästintill identiskt. Detta kan tolkas som ett försök till att, i allmänhetens ögon, verka opolitiska och objektiva i sina nyhetsrapporteringar, samtidigt som man ofta ger en svidande och nedlåtande kritik av hans person. Han beskrivs t.ex. som ”den lille Sihanouk”, att han var klädd i ”maoistuniform” och att han ”trivdes i händelsernas centrum”. Det är den kommunistiska *Norrskensflamman* som utmärker sig genom att vara den enda tidskriften som helt avfärdade prinsens roll i händelseutvecklingen i Kambodja. De beskriver Sihanouk endast som ett ”politiskt lik” utan någon egentlig roll för framtiden. Ett sådant uttryck är dock inte förvånande då den kommer från samma tidning som öppet hyllar att en ”sann kommunistisk regim” inrättats och som drivit bort den, enligt *Norrskensflamman*, ”fascistiske” Pol Pot.

Tidningarnas andra fokus ligger på Vietnams roll i Pol Pot-regimens fall. Här är tre av fyra tidningar överens om att Kambodjas grannland varit inblandat i övertagandet, dock skiljer de sig åt i frågan om huruvida inblandningen var rättfärdigad. Den socialistiska tidningen *Arbetet* argumenterar för att Vietnams stöd till KNUFNS möjliggjorde landets befrielse från terrorregimen medan *Svenska Dagbladet*, som är moderat, anser att Vietnams handlande är ett direkt angreppskrig. Genom att titta på de båda tidningarnas ideologiska tillhörighet blir deras resonemang inte helt ologiskt. *Arbetet* ställde sig, som socialistisk, på Vietnams sida i dess konflikt med USA, som vid denna tidpunkt endast varit över i fyra år, vilket gör att det inte var förvånande att de då tog Vietnams parti i och med dess inblandning i grannlandets krig mot överheten. *Svenska Dagbladet* hävdar dock att Vietnam invaderat grannlandet för att på sikt skapa en kommunistisk federation i Indokina med sig själv som härskare, ett uttalande som stöder den ursprungliga tesen att tidningen i alla lägen motsätter sig kommunismen och fruktar dess expansion. Den enda som egentligen bestrider det faktum att Vietnam var på plats i Kambodja under Phnom Penhs befrielse är, inte oväntat, *Norrskensflamman* som hävdar att endast medlemmar från KNUFNS befunnit sig i Kambodja. Argumentet är i och för sig inte

---

¹⁰⁰ Falk. 2012. S. 35.

ologiskt med tanke på tidningens lojalitet mot Moskvakommunismen då varken Moskva eller Hanoi inledningsvis ville erkänna någon vietnamesisk inblandning i störtandet av Pol Pot.

För att återkoppla till frågeställningen om vilka argument tidningarna lyfter fram som bakgrund till händelseutvecklingen i Kambodja, så ger man ingen större orsaksbakgrund utan majoriteten av tidningarna nöjer sig enbart med att beskriva Vietnams invasion några veckor tidigare. Det är även den moderata *Svenska Dagbladet*, den liberala *Expressen* och den socialdemokratiska *Arbetet* som tar upp frågan om en eventuell förskjutning i maktkampen mellan stormakterna Kina och Sovjetunionen. Denna frågeställning är ganska naturlig då världen 1979 befann sig mitt i Kalla Kriget och den s.k. terrorbalansen ständigt var i rörelse. Exempelvis *Arbetet* oroar sig över huruvida USA kommer att ställa sig angående framtida spänningar mellan de kommunistiska stormakterna Sovjetunionen och Kina. Även teorin om ”dominoeffekten” nämns kort i *Svenska Dagbladet* som ett orosmoment med Vietnams, och indirekt Sovjetunionens, närvaro i Kambodja. Dominoeffekten syftar till den teori, myntad först genom Trumandoktrinen som syftade till att stötta alla regeringar som hotades av kommunistiskt övertagande. Själva dominoteorin myntades av Eisenhower 1954 just i relation till den franska kolonialmaktens krig i Indokina. Teorin hävdar att om ett land faller för kommunismen är risken större att angränsande länder också faller och får kommunistiska regeringar, som brickorna i ett dominospel.¹⁰¹ Pol Pot-regimen och det resulterande folkmordet blir därför, enligt tidningarnas argumentation, ett uttryck för de spänningar som omgav stormakterna, snarare än ett eget inhemskt politiskt drama. Triangeldramat mellan Sovjetunionen, Kina och USA är den bakgrund som rapporteringen är grundad på och är också anledningen till händelseutvecklingen i området. Undersökningen har visat att fokus för tidningarnas rapportering har legat på händelseutvecklingen stormakterna emellan medan Kambodjas öde snarast har bevittnats vara ett uttryck för dessa spänningar.

10. Förslag på vidare forskning

Denna undersökning har syftat till att belysa den svenska mediebildens av Pol Pots Kambodja och hur tidningarnas politiska ideologi påverkat rapporteringen. Politisk vinkling av nyhetsmaterial är inget ovanligt och är ofta också påverkade av andra faktorer, t.ex. landets övriga relation till nationen eller händelsen. För svensk nyhetsrapportering rörande Kambodja under 1979 låg fokus på svensk bidragspolitik och huruvida bistånd skulle fortsätta till

---

¹⁰¹ <http://www.ne.se/upplagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/dominoteorin> (2015-12-23)

Vietnam, som många ansåg hade fört ett anfallskrig mot grannlandet Kambodja. Även maktbalansen mellan de kommunistiska stormakterna Kina och Sovjetunionen är en fråga som ofta diskuteras i det material denna undersökning använt sig av. Svensk vinkling av nyhetsmaterialet kan därför skilja sig från exempelvis amerikansk då denna förmodligen snarare lägger vikt vid maktbalansen i ett område som USA bara en handfull år tidigare haft en konflikt i.

I Sverige vid tidpunkten för de Röda Khmerernas styre fanns motsatta rapporter rörande landets befolkning. Många av rapporterna rörande folkmord, tortyr och svält avfärdades av höga statsmän och akademiker. Vänskapsföreningen Sverige Kampuchéas resa till Pol Pots Kambodja skedde under de år som flest människor dog, men rapporterna från föreningen vittnade i stor utsträckning om en lyckad kommunistisk revolution. Vidare forskning om hur dessa påståenden om svält och massmord kunde avfärdas av svenska, och även andra länders, ledare och intellektuella skulle kunna ge ljus åt varför ca 20 % av Kambodjas befolkning hann dö innan Pol Pot-regimen störtades.

Även undersökningar om hur nyhetsrapporteringen skiljer sig länder emellan skulle vara av vetenskaplig relevans då majoriteten av västvärlden reagerade på likande sätt som Sverige vid rapporter om Kambodjas terrorregim. Genom att exempelvis definiera länders politiska läge skulle man kunna analysera varför dessas rapportering är utformad på detta sätt. Ett exempel är att jämföra Sovjetiska och Kinesiska nyhetsrapporteringar rörande Pol Pot-regimen för att analysera hur stormakternas maktkamp speglas i tidningarnas retorik.

11. Källor och litteratur

11.1. Tidningsartiklar

- Osignerad. ”Sihanouk till Peking”. *Arbetet*. 7/1-1979.
- Osignerad. ”Phnom Penh föll”. *Arbetet*. 8/1-1979.
- Osignerad. ”Pol Pot gerillaledare?”. *Arbetet*. 9/1-1979.
- Hermansson, Håkan. ”Maktbalansen rubbad i Sydostasien”. *Arbetet*. 9/1-1979.
- Osignerad. ”Häftiga strider rasar ännu”. *Arbetet*. 11/1-1979.
- Osignerad. ”Livstecken från Pol Pot”. *Arbetet*. 14/1-1979.
- Karlsson, Kurt. ”Uppladdning vid gränsen”. *Expressen*. 7/1-1979.
- Hård, Calle. ”Slå ihjäl era gamla ledare”. *Expressen*. 8/1-1979.
- Osignerad. ”När mörkret skingras”. *Expressen*. 9/1-1979.
- Karlsson, Kurt. ”De nya ledarna möter folket i Kampuchea”. *Expressen*. 9/1-1979.
- McArther, George. ”Men ännu strider 15 000 mot den”. *Expressen*. 9/1-1979.
- Lindqvist, Herman. ”Det blir ett långt och blodigt krig”. *Expressen*. 11/1-1979.
- Karlsson, Kurt. ”Seger för Kina”. *Expressen*. 12/1-1979.
- Lindqvist, Herman. ”Än en gång ruttar de döda längs vägarna”. *Expressen*. 13/1-1979.
- Lindqvist, Herman. ”Sista fästet föll”. *Expressen*. 14/1-1979.
- Osignerad. ”Phnom Penh befriat Pol Pot-klicken på flykt”. *Norrskensflamman*. 8/1-1979.
- Osignerad. ”Slutkamp i Kampuchea”. *Norrskensflamman*. 9/1-1979.
- Osignerad. ”Kampuchea befriat – Pol Pots trupper på vild flykt”. *Norrskensflamman*. 9/1-1979.
- Osignerad. ”Indokina och Sverige”. *Norrskensflamman*. 10/1-1979.
- Osignerad. ”Pol Pot grävde sin egen grav”. *Norrskensflamman*. 11/1-1979.
- Osignerad. ”För fortsatt solidaritet med Indokinas folk”. *Norrskensflamman*. 15/1-1979.
- Osignerad. ”Vietnams offensiv”. *Svenska Dagbladet*. 7/1-1979.
- Carlson, Bo Kage. ”Vietnams styrkor mycket starkare”. *Svenska Dagbladet*. 7/1-1979.
- Osignerad. ”Rebeller herrar i Phnom Penh – Pol Pots regim störtad”. *Svenska Dagbladet*. 8/1-1979.

- Bergström, Leif. "Avsmak inför Pol Pots politik". *Svenska Dagbladet*. 9/1-1979.
- Carlson, Bo Kage. "Pol Pot hjälpt in och ut av Hanoi". *Svenska Dagbladet*. 10/1-1979.
- Osignerad. "Det farliga spelet". *Svenska Dagbladet*. 13/1-1979.
- Bergström, Leif. "Utklädda soldater flyr till Thailand". *Svenska Dagbladet*. 13/1-1979.
- Bergström, Leif. "Fortsatt strid om stad – Pol Pot vädjar om stöd". *Svenska Dagbladet*. 14/1-1979.

11.2. Litteratur

- Alm, Martin. *Demokratiska Kampuchea*, i Forum för levande historia, *Brott mot mänskligheten under kommunistiska regimer*. 2 upplagan. Västerås 2009.
- Berglezov, Peter. *Kritisk diskursanalys* i Ekström, Mats. Larsson, Larsåke (red.) *Metoder för kommunikationsvetenskap*. Studentlitteratur AB, Lund 2010.
- Bergström, Göran. Boréus, Kristina. *Textens makt och mening: Metodbok I samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2 upplagan. Studentlitteratur AB, Lund. 2005.
- Engblom, Lars-Åke. *Jämnare i Malmö* i Gustafsson, Karl Erik & Rydén, Per (red.) *Den svenska pressens historia IV Bland andra massmedier (efter 1945)*. Ekerlids förlag, Västervik 2002.
- Falk, Kristina. *Att skriva är också att tiga*. Södertörns högskola, Institutionen för kommunikation, medier och IT. Journalistik, Kandidatuppsats, VT 2012.
- Gerner, Kristian. Karlsson, Klas-Göran. *Folkmordens historia*. Bokförlaget Atlantis AB, Stockholm 2011.
- Jonsson, Sverker. *Tv förändrar världen (1958-1975)* i Gustafsson, Karl Erik & Rydén, Per (red.) *Den svenska pressens historia IV Bland andra massmedier (efter 1945)*. Ekerlids förlag, Västervik 2002.
- Kiernan, Ben. *The Pol Pot Regime. Race, power, and genocide in Cambodia under the Khmer rouge, 1975-79*. Yale University Press, new Haven and London 1996.
- Smedberg, Marco. *Vietnamkrigen 1880-1980*. Historisk media, Lund 2008.

11.3. Internet

- <http://www.levandehistoria.se/om-oss> (2015-12-15)
- <http://www.ne.se/upplagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/dominoteorin> (2015-12-23)